

Conflictmanagement door collectieve inspanning

Mara van Dalen MA
Dr. Peter Ejbye-Ernst
Jo Thomas MA

Marly van Bruchem MA
Dr. Lasse Suonperä Liebst
Prof. dr. Marie Rosenkrantz Lindegaard

Conflictmanagement door collectieve inspanning

Conflictmanagement door collectieve inspanning

Een video-observatiestudie naar de samenwerking tussen stewards en politie tijdens het de-escaleren van conflicten op straat

Mara van Dalen MA (NSCR, Universiteit van Amsterdam)

Dr. Peter Ejbye-Ernst (NSCR)

Jo Thomas MA (NSCR)

Marly van Bruchem MA (NSCR, Open Universiteit)

Dr. Lasse Suonperä Liebst (NSCR, Universiteit van Kopenhagen)

Prof. dr. Marie Rosenkrantz Lindegaard (NSCR, Universiteit van Amsterdam,
Vrije Universiteit)

Contact: MLindegaard@nscr.nl

In opdracht van Politie en Wetenschap: 'Vervolgonderzoek Samenwerking tussen politie en burger-toezichthouders' - nummer **PW/OC/2022/09**

Amsterdam, mei 2025

Meer informatie over deze en andere uitgaven kunt u verkrijgen bij:
Sdu Klantenservice
telefoon: 070 - 378 98 80
website: www.sdu.nl/service

Omslagontwerp: Imago Mediabuilders, Amersfoort
Afbeelding omslag: Shutterstock

ISBN: 9789012410830
NUR: 600

© 2025 Lefebvre Sdu, Den Haag: Politie & Wetenschap, Apeldoorn

Alle rechten voorbehouden. Behalve de door de Auteurswet gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden vervaelvoudigd (waaronder begrepen het opslaan in een geautomatiseerd gegevensbestand) en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

De bij toepassing van art. 16h tot en met 16m Auteurswet wettelijk verschuldigde vergoedingen wegens kopiëren dienen te worden voldaan aan de Stichting Reprorecht (www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van een gedeelte van deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken op grond van art. 16 Auteurswet dient men zich te wenden tot de Stichting UvO (www.stichting-uvo.nl). Voor het overnemen van een gedeelte van deze uitgave ten behoeve van commerciële doeleinden dient men zich te wenden tot de uitgever.

Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, kan voor de afwezigheid van eventuele (druk)fouten en onvolledigheden niet worden ingestaan en aanvaarden auteur(s), redacteur(en) en uitgever deswege geen aansprakelijkheid voor de gevolgen van eventueel voorkomende fouten en onvolledigheden.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system of any nature, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without the prior written permission of the publisher.

While every effort has been made to ensure the reliability of the information presented in this publication, Sdu B.V. neither guarantees the accuracy of the data contained herein nor accepts responsibility for errors or omissions or their consequences.

Inhoudsopgave

Samenvatting / 7

1. Inleiding / 9

- 1.1 Samenwerking tussen politieagenten en burgers op straat / 11
- 1.2 Doel en onderzoeksvragen / 12
- 1.3 Onderzoeksmethode: observaties van conflicten door middel van videoanalyse / 13
- 1.4 Hoe we inzichten kregen in de samenwerking tussen stewards en politie / 15
 - 1.4.1 Videodata / 15
 - 1.4.2 Codeerprocedure / 16
 - 1.4.3 Aanvullende interviews en meeloopdiensten / 17
 - 1.4.4 Stewarddata / 18
- 1.5 De organisatie van de stewards / 19
 - 1.5.1 Amsterdam / 20
 - 1.5.2 Rotterdam / 21
 - 1.5.3 Utrecht / 21
 - 1.5.4 Eindhoven / 22
 - 1.5.5 Deze studie betreft conflicten / 22
- 1.6 De geobserveerde conflicten / 23

2. Hoe stewards en politie handelen en taken verdelen tijdens conflicten / 27

- 2.1 Passief gedrag / 27
 - 2.1.1 Kijken / 27
- 2.2 Niet-dwingend gedrag / 28
 - 2.2.1 Verbale en gebarende interventie / 29
 - 2.2.2 Niet-fysiek uit elkaar houden / 29
 - 2.2.3 Fysiek ingrijpen zonder dwang / 30
- 2.3 Dwingend gedrag / 32
 - 2.3.1 Licht fysiek ingrijpen / 32
 - 2.3.2 Zwaar fysiek ingrijpen / 33
 - 2.3.3 Uitoefenen van gezag / 35
- 2.4 Ondersteunend gedrag / 36
 - 2.4.1 Verbindend gedrag / 36

2.4.2	Zorgzaam gedrag / 37
2.4.3	Afschermen / 38
2.4.4	Publieksgericht gedrag / 39
2.4.5	Publieksgericht verbindend gedrag / 41
2.5	Veranderingen in het gedrag van stewards na aankomst van de politie / 42
2.6	Samenvatting / 44
3.	Hoe stewards de politie beïnvloeden bij het de-escaleren van agressie / 45
3.1	Intensiteit van het conflict voor en na aankomst van de politie / 45
3.2	Variabelen / 48
3.3	Regressieresultaten / 49
3.4	Conclusie / 52
4.	Uitdagingen en best practices voor samenwerking tussen politie en stewards / 55
4.1	Van papier naar praktijk / 55
4.2	Communicatie en coördinatie / 58
4.3	Situationele samenwerking / 59
4.4	Methodologische beperkingen en aanbevelingen voor de toekomst / 60
5.	Erkenningen / 63
5.1	Bijdragen van auteurs / 63
Referenties / 65	
Uitgaven in de reeks Politiekunde / 69	

Samenvatting

Bij publieke conflicten tussen burgers in uitgaansgebieden in Nederland hebben verschillende actoren een rol. Politieagenten spelen een centrale rol in het omgaan met deze conflicten, maar dat geldt ook voor andere soorten werknemers die de orde in de openbare ruimte moeten handhaven. Een van deze actoren betreft de zogenoemde stewards (ook wel hosts genoemd).

Stewards spelen een essentiële rol in het omgaan met verstoringen van de openbare orde en conflicten in uitgaansgebieden in Nederlandse steden. Wettelijk gezien hebben politieagenten en stewards verschillende bevoegdheden. Politieagenten beschikken over het geweldsmonopolie en worden geacht in te grijpen bij conflicten – soms met geweld – om geweld en agressie te stoppen. Stewards, daarentegen, zijn in dienst van gemeenten en vervullen een dienstverlenende rol gericht op gastvrijheid en het voorkomen van verstoringen van de openbare orde. Verder is de bevoegdheid van stewards om conflicten en geweld aan te pakken vergelijkbaar met die van gewone burgers: geweld tegen anderen mag alleen worden gebruikt ter zelfverdediging. Dit roept vragen op over wat ze doen, hoe ze samenwerken met de politie en of deze samenwerking invloed heeft op de effectiviteit van hun de-escalatiepogingen.

In deze studie onderzoeken we deze onderbelichte kwesties door gebruik te maken van een methodologie die systematische videoanalyse van conflicten in de openbare ruimte combineert met interviews en meeloopdiensten. In 2023 en 2024 hebben we 1.388 video-opnamen van conflicten in de openbare ruimte uit Amsterdam, Rotterdam, Eindhoven en Utrecht verzameld. Onze steekproef bestond uit 205 situaties die conflicten tussen burgers laten zien waarbij stewards en/of politieagenten aanwezig zijn. We hebben deze in detail geanalyseerd. Onze bevindingen laten zien dat stewards, tegen hun officiële instructies in, zich direct bezighouden met het de-escaleren van conflicten. Zodra de politie ter plaatse komt, vallen de stewards vaak terug in hun voorgeschreven dienstverlenende rol. Verder blijkt uit statistische analyse dat de aanwezigheid van stewards het vermogen van de politie om conflicten te de-escaleren niet lijkt te vergroten. Onze aanbeveling is dat politieagenten beter gebruikmaken van stewards in hun werk op straat, onder meer door specifieke taken toe te wijzen aan stewards en door duidelijkere verwachtingen te formuleren over hun rol en taakverdeling.

1. Inleiding

Op videobeelden die zijn opgenomen met een openbare camera op een lichtmast, zien we een jonge vrouw dichterbij een jonge man komen terwijl ze tegen hem schreeuwt en zichzelf groter maakt met haar bovenlichaam. Hij schreeuwt terug terwijl hij achteruit beweegt tot hij bij het raam van een fast foodafhaalrestaurant komt. Afgaand op hun onderlinge afstand en driftige gepraat en gebaren lijken ze elkaar te kennen. Het is vier uur op een zondagochtend en de straat is vol met uitgaanspubliek. De vrouw grijpt de man bij zijn nek en begint hem omhoog te trekken terwijl ze hem naar het raam duwt. Hij worstelt zich uit haar greep en grijpt haar in een nekklem terwijl hij haar op de grond duwt. Tot nu toe hebben twee stewards in blauwe jassen en een groepje (burger)omstanders van dichtbij toegekeken, maar nu trekt een van de omstanders de man naar achteren en plaatst zich tussen de man en de vrouw die op de grond ligt, terwijl een andere omstander de vrouw overeind helpt. De twee stewards kijken nog steeds toe. De ruziënde partijen zijn tijdelijk afgeleid, maar pakken het gevecht weer op, beginnen te schreeuwen en komen dichterbij elkaar. Nu komen de stewards in actie en duwen zich tussen de partijen. Eén steward duwt de man tegen de muur terwijl hij zijn handen vasthoudt. De andere pakt de vrouw bij de arm en trekt haar met kracht weg. Kort daarna arriveren vier politieagenten op de fiets. Twee van hen benaderen op rustige wijze de man, die nog steeds door de steward wordt gesust, en beginnen hem vragen te stellen. De andere twee agenten benaderen de vrouw, die niet langer door de steward wordt vastgehouden, om haar vragen te stellen. Er komen nog twee stewards aan en ze benaderen de omstanders en andere mensen die staan toe te kijken, kletsen, glimlachen en groeten met vriendelijke handdrukken.

Dit incident is een van de ruim 200 conflicten in de publieke ruimte die we in detail hebben geanalyseerd om te onderzoeken hoe stewards en politieagenten samenwerken om dergelijke situaties te de-escaleren. Het is een veelvoorkomende misvatting dat conflicten in de publieke ruimte voornamelijk door de politie worden opgelost (Ellickson, 1994). Conflicten ontstaan vaak in afwezigheid van rechtshandhaving en voordat de politie arriveert. Gedurende deze periode nemen andere actoren vaak de verantwoordelijkheid op zich om de situaties in goede banen te leiden. In de hiervoor beschreven casus kwamen in eerste instantie burgeromstanders tussenbeide in het conflict, wat – in tegenstelling tot het traditionele beeld dat omstanders passief zijn – veel voorkomt bij conflicten in de publieke ruimte (Philpot et al., 2020). De inspanningen van de burgers in het voorbeeld zijn echter niet genoeg om het conflict te stoppen, waardoor de aanwezige stewards ingrijpen en de situatie de-escaleren. Als de politie ter

plaatsse komt, zijn de conflictpartijen al gescheiden en in bedwang gehouden. Bij aankomst van de agenten verleggen de stewards hun aandacht van het beheersen van de conflictpartijen naar het beheersen van de menigte omstanders die zich rond het conflict had gevormd. Dit illustreert dat het beheersen van conflicten niet de verantwoordelijkheid hoeft te zijn van één enkele actor, maar van verschillende partijen.

Openbare veiligheid hangt grotendeels af van mensen die een actieve rol spelen bij het voorkomen van en ingrijpen bij conflicten en criminaliteit. Soms zijn dit burgers die uit zichzelf handelen, andere keren is dit georganiseerd in informele netwerken van vrijwilligers.

Deze studie richt zich op stewards, mensen die in dienst zijn van gemeenten of uitgaansorganisaties en zorg dragen voor gastvrijheid en het voorkomen van verstoring van de openbare orde. Sommige stewards krijgen maar een paar dagen opleiding voor ze aan de slag gaan en veel van hen zijn studenten of mensen met een tussenjaar, en dus demografisch gezien vergelijkbaar met de meerderheid van het uitgaanspubliek. De stewards zijn verantwoordelijk voor een aantal verschillende taken in de uitgaansgebieden waar ze handhaven. Die taken zijn meestal gericht op gastvrijheid, zoals mensen de weg wijzen naar de juiste bus, of iemand die dronken is de weg naar huis helpen vinden. De stewards hebben ook enkele handhavingstaken, zoals mensen vertellen dat ze niet mogen drinken, drugs gebruiken of plassen in de openbare ruimte en voorkomen dat conflicten escaleren door mondeling te bemiddelen tussen de conflictpartijen. Hoewel ze enkele handhavingstaken hebben, zijn de stewards dus meer gericht op preventie en gastvrijheid dan andere soorten toezichthouders die in de openbare ruimte aanwezig zijn, zoals uitsmijters, boa's en politieagenten.

Eerder onderzoek heeft aangetoond dat burgers conflicten proberen te de-escaleren wanneer de politie niet in de buurt is, en dat ze dit waarschijnlijk effectief doen (Ejbye-Ernst, 2022). Het gedrag van individuen die een gastvrije en dienstverlenende rol vervullen tijdens conflictsituaties, zoals stewards, is echter minimaal onderzocht. Ook de invloed van samenwerking tussen de politie en andere informele (bijvoorbeeld burgers) en meer formele (bijvoorbeeld stewards, uitsmijters) toezichthouders op de effectiviteit van hun pogingen conflicten te beheersen, is niet goed beschreven. Dit weerspiegelt een bredere leemte in de literatuur, namelijk de beperkte kennis over hoe conflicten worden beheerst door gezamenlijke inspanning. Deze studie probeert meer inzicht te krijgen in de manier waarop verschillende toezichthouders samenwerken in het beheersen van conflicten. In het bijzonder onderzoeken we de aard en de mate van samenwerking tussen stewards en politie, een weinig belicht onderzoeksgebied.

De sleutelbegrippen van onze analyse zijn de aard en de gevolgen van de samenwerking tussen stewards en politie. Deze begrippen zijn gebaseerd op de sociaaleutwisselingstheorie [social exchange theory] binnen de sociologie (Lawler et al., 2009). Samenwerking impliceert per definitie een zekere taakverdeling tussen de betrokken partijen, waarbij de actoren afhankelijk zijn van elkaars bijdrage om een gedeeld doel

te bereiken. Deze taakverdeling kan op twee verschillende manieren tot uiting komen. Voor het doel van onze analyse maken we onderscheid tussen vervanging [substitution] en aanvulling [supplementation]. Vervanging treedt op wanneer een actor een taak overneemt van een andere actor, bijvoorbeeld toen de de-escalerende omstanders in de beschreven casus eerst werden vervangen door de stewards, die later weer werden vervangen door de politie. Aanvulling, daarentegen, geeft aan dat actoren verschillende taken tegelijkertijd uitvoeren, idealiter op een manier waarbij de taken van de ene actor bijdragen aan een succesvolle uitvoering van de taken van de ander. In de hiervoor beschreven conflictsituatie zagen we dat aanvulling plaatsvond doordat de stewards zich bezighielden met omstanders en toeschouwers door hen rustig en op afstand te houden, terwijl de politie zich rechtstreeks bezighield met het de-escaleren van de conflictpartijen. Deze dynamiek laat zien dat de rol van stewards en politie niet vastligt en gedurende het conflict kan variëren, afhankelijk van de ontwikkeling van de situatie en wie er in elke fase aanwezig is. In deze studie onderzoeken we zowel vervanging als aanvulling binnen de samenwerking tussen de stewards en de politie.

1.1 Samenwerking tussen politieagenten en burgers op straat

Het veilig houden van de binnenstad is niet uitsluitend een taak voor de politie (Bervoets & Eijgenraam, 2014). Als onderdeel van gebiedsgebonden politiezorg implementeerde de Nederlandse politie in de jaren 70 van de vorige eeuw burgerinitiatieven op te nemen in het domein van openbare orde en veiligheid. Het inzetten van burgers in het domein van openbare orde en veiligheid is gebaseerd op het inzicht dat de politie moet gaan vertrouwen op samenwerking met andere toezichthouders om de stijgende criminaliteit en toegenomen vraag naar veiligheid aan te pakken. Onderdeel hiervan is dat de Nederlandse politie betrokken raakt bij lokale netwerken van burgers die een actieve rol spelen in het voorkomen van criminaliteit en andere verstoringen van de openbare orde (zie bijvoorbeeld Boutellier et al., 2016). Een studie van Manning et al. (2016) toont aan dat burgers, wanneer ze succesvol samenwerken met de politie, in staat zijn om zowel alcohol- en drugsgelateerde problemen als ordeverstoring en geweld in uitgaansgebieden effectief aan te pakken. Naast burgers neemt ook de gemeente steeds meer verantwoordelijkheid op zich om te zorgen voor een veilig en gastvrij uitgaansleven (Abraham et al., 2024). Zodoende is er steeds meer contact tussen de (publieke) politie en private vormen van beveiliging – zoals uitsmijters – en werken zij steeds vaker samen wanneer ze te maken hebben met conflicten in de publieke ruimte (Liempt & Aalst, 2015). Uit een uitgebreid onderzoek naar de rol van particuliere en gemeentelijke handhavers in het domein van openbare orde en veiligheid blijkt dat deze groepen, ondanks een gebrek aan training en bevoegdheden om geweld te gebruiken, steeds vaker te maken krijgen met conflicten tussen burgers, en dus moeten omgaan met agressie en geweld. Hoewel eerder onderzoek zich richt op het identificeren van de verschillende soorten participatienetwerken van de politie (van der Wal & Adang, 2022) – inclusief hoe de politie haar samenwerking met burgers in het algemeen (Terpstra & Kouwenhoven, 2004) en andere actoren in het uitgaansleven speci-

fiek (van Liempt, 2013) organiseert – is er weinig bekend over hoe dergelijke interacties zich vertalen naar situaties op straat.

Het meeste bestaande empirische onderzoek naar de interacties tussen burgers en rechtshandhaving dat is uitgevoerd in de Nederlandse context richt zich ofwel op interacties tussen politie en burgers (Sunde et al., 2023), ofwel op interventie van burgers in conflictsituaties (Philpot et al., 2020), maar niet op hoe de samenwerking tussen deze partijen vorm krijgt. Echter, inzicht in de dynamiek van deze interacties kan cruciaal zijn om de effectiviteit van de samenwerking te begrijpen. In mei 2024 evalueerde de DSP-groep de inzet van stewards in de stad Amsterdam (Abraham et al., 2024). Een conclusie was dat, hoewel de betrokken partijen over het algemeen positief zijn over de aanwezigheid van de stewards in de Amsterdamse uitgaansgebieden, het ontbreken van een uniforme taakomschrijving en een wettelijk kader verwarring veroorzaakt over wat binnen hun taakomschrijving valt en over de grenzen van hun verantwoordelijkheid op straat. Het doel van de stewards is, op papier, het voorkomen van ordeverstorend gedrag door het uitvoeren van vijf kerntaken: zichtbaar aanwezig zijn, gastvrije service verlenen, mensen met storend of ongewenst gedrag informeren, aanspreken, de politie informeren bij ernstigere incidenten, en crowdmanagement. Echter, de werkelijkheid laat zien, zoals het hiervoor beschreven incident illustreert, dat de rollen van de stewards diverser zijn en vaak gedeeltelijk overlappen met die van de politie. Het rapport van Abraham et al. (2024) geeft geen inzicht in hoe de interacties tussen politie en stewards zich in werkelijkheid afspelen, en dus ook niet in hoe de feitelijke samenwerking verloopt. Het doel van de huidige studie is om inzichten te genereren in de manieren waarop politieagenten samenwerken met stewards bij het beheersen van conflicten tussen burgers die plaatsvinden op straat.

1.2 Doel en onderzoeksvragen

Dit onderzoek heeft als doel inzicht te krijgen in de manier waarop politieagenten en stewards samenwerken om conflicten op straat te beheersen, en in hoeverre ze succesvol zijn in het de-escaleren van agressie tussen burgers. We beantwoorden de volgende drie onderzoeksvragen:

RQ1: Wat is de taakverdeling tussen stewards en politieagenten voorafgaand aan en tijdens conflicten tussen burgers op straat?

RQ2: Hoe effectief is de samenwerking tussen stewards en politieagenten in het de-escaleren van conflicten, en in welke situaties kunnen stewards het beste worden ingezet?

RQ3: Welke *best practices* kunnen we de politie adviseren met betrekking tot de samenwerking tussen politie en stewards?

Om deze onderzoeksvragen te beantwoorden, analyseerden we video-opnamen van conflicten in vier verschillende Nederlandse steden. Eerder bleek al dat het toepassen van videodata mogelijkheden biedt om de interacties tijdens conflicten te analyseren

(Collins, 2008). Het doel van het huidige project is om voort te bouwen op de ontwikkelde methoden en inzichten uit de literatuur om de samenwerking tussen stewards en de politie te bestuderen. Eerder onderzoek heeft aangetoond hoe videomateriaal gebruikt kan worden om te bestuderen hoe politieagenten handelen in interpersoonlijke conflicten (van Reemst et al., 2024) en hoe agenten in deze situaties samenwerken met burgers (Bruchem et al., 2022). Hierbij zijn bijvoorbeeld meetinstrumenten ontwikkeld om de intensiteit van een conflict voor en na een interventie te meten, wat ook voor dit project essentieel is voor het bestuderen van de effectiviteit van de samenwerking. Het huidige project breidt de methoden die in eerder onderzoek zijn gebruikt uit door niet alleen gedrag en situationele ontwikkelingen binnen situaties te meten, maar ook het gedrag en de situationele ontwikkelingen in situaties met en zonder stewards te vergelijken. Daarmee bouwt de huidige studie voort op eerder op videodata gebaseerd onderzoek om politie-interventie in conflicten in de openbare ruimte te bestuderen.

1.3 Onderzoeksmethode: observaties van conflicten door middel van videoanalyse

Conflicten in de openbare ruimte worden zelden alleen door de politie opgelost, maar vaak door groepen burgers en andere handhavers, bijvoorbeeld particuliere uitsmijters en beveiligingsmedewerkers, gemeentelijke opsporingsambtenaren en stewards die samenwerken bij het uitvoeren van een gezamenlijke handhaving van de openbare ruimte (Terpstra & Stokkom, 2015). Tot nu toe is er weinig bekend over hoe deze actoren samenwerken om conflicten in de openbare ruimte op te lossen. In dit onderzoek richten we ons op één type samenwerking, namelijk de samenwerking tussen politie en stewards. Door het gebruik van video-observatiemethoden zijn we in staat om zowel de daadwerkelijke taken te bestuderen die stewards en politieagenten uitvoeren bij het beheersen van conflicten in de openbare ruimte, als de volgorde waarin deze taken worden uitgevoerd. Zulk gedetailleerd inzicht in het verloop van conflicten is niet te bereiken door middel van zelfrapportage of participerende observaties die eerder zijn gebruikt in het onderzoek naar stewards in Nederland (Abraham et al., 2024; Bervoets & Eijgenraam, 2014) en daarbuiten (Elickson, 1994). Door de mogelijkheid om patronen te identificeren in de volgorde van gedragingen binnen conflicten kunnen we de relatie tussen specifieke acties en de uitkomsten van conflicten op een gedetailleerde manier onderzoeken (Pallante et al., 2024).

Dit is de reden dat het gebruik van videodata om interpersoonlijke conflicten te bestuderen steeds meer terrein wint. Deze innovatieve methode bleek succesvol omdat het onderzoekers in staat stelt om conflicten die anders moeilijk toegankelijk zijn direct te observeren (Collins, 2008; Lindegaard & Bernasco, 2018). In plaats van te moeten vertrouwen op zelfgerapporteerde verslagen – waarvan is aangetoond dat ze zowel bevooroordeeld als onbetrouwbaar zijn – kunnen onderzoekers die videomateriaal gebruiken de ontwikkeling van conflicten direct observeren. Een ander voordeel van het

gebruik van videomateriaal is dat het onderzoekers in staat stelt om situaties te pauzeren, terug te spoelen en te vertragen, waardoor ze de wederzijdse gedragingen binnen de situaties tot in detail kunnen observeren, wat niet mogelijk zou zijn bij het gebruik van andere methoden (Nassauer & Legewie, 2018). De mogelijkheid direct te observeren en de hoge mate van detail maken deze aanpak geschikt voor het huidige project, omdat het ons in staat stelt te zien wat stewards en politieagenten daadwerkelijk doen en in welke volgorde. Zonder deze informatie zouden we de hiervoor gestelde onderzoeksvragen niet kunnen beantwoorden.

De toepassing van videodata hangt – ondanks de positieve aspecten – af van de vraag of de gebeurtenissen daadwerkelijk op camera zijn vastgelegd (Philpot et al., 2019). In eerste instantie richtte dit project zich op buurtouders: informele, lokale personen die vaak een sociale relatie hebben met de mensen op straat. Zij opereren echter meestal in gebieden zonder cameratoezicht. Na overleg met operators van toezichtruimtes verschoof de focus naar stewards, wiens werk wel worden vastgelegd door publieke beveiligingscamera's.

Een andere tekortkoming van closed-circuit television (CCTV) is de afwezigheid van geluid en daardoor een mogelijk gebrek aan inzicht in de invloed van de situatie op de motivaties van de betrokkenen en de culturele context van wat er op het spel staat in de conflicten waar stewards zich mee bezighouden. Toekomstige onderzoeken zouden gebruik moeten maken van opnames met zogenoemde 'body-worn cameras' die op het lichaam worden gedragen, omdat deze ons meer inzicht geven in de genoemde aspecten (Friis et al., 2024). Een andere tekortkoming is dat de huidige studie observationeel is, wat betekent dat we niet alle versturende factoren kunnen uitsluiten. Dit betekent dat de verbanden in dit rapport correlaties zijn, en niet causaal. Hoewel de video's ons dus de mogelijkheid geven om dingen te bestuderen die gedurende verloop van tijd plaatsvinden – en we daardoor kunnen bestuderen hoe interventie samenhangt met hoe een situatie zich later ontwikkelt – kunnen we met de huidige methoden niet uitsluiten dat deze bevindingen worden beïnvloed door factoren die niet in de analyse zijn meegenomen.

Video-observaties geven ook geen inzicht in de samenwerking voor en na de opnames, terwijl deze wel een cruciale rol speelt in conflictbeheersing (Emerson 2015). Het videomateriaal stelt ons dus in staat om samenwerking te bestuderen als een situationeel fenomeen, maar biedt geen inzicht in hoe de samenwerking tussen politie en stewards op straat afhankelijk is van besluitvorming en organisatorische structuren die buiten het situationele niveau plaatsvinden. Met het videomateriaal kunnen we dus meer te weten komen over de samenwerking als taakverdeling waarbij vervanging en aanvulling een rol spelen, hoewel samenwerking ook kan worden beschreven als iets breders en structurelers. Om de meer structurele en situatie overstijgende aspecten niet uit het oog te verliezen, maakt de huidige studie gebruik van een aantal verschillende data-bronnen.

1.4 Hoe we inzichten kregen in de samenwerking tussen stewards en politie

De data die in dit rapport worden gepresenteerd zijn verzameld met behulp van verschillende methoden. In dit hoofdstuk worden deze methoden verder toegelicht. Ten eerste gebruikten we videobeelden van conflicten in de openbare ruimte om een gedetailleerd en objectief beeld van de dynamiek binnen de geanalyseerde situaties te verkrijgen. Daarnaast maakten we gebruik van interviews en meeloopdiensten met relevante partijen om inzicht te krijgen in de organisatiestructuur van de samenwerking en enkele andere aspecten die niet zichtbaar waren op camera. Tot slot verzamelden en analyseerden we incidentenrapporten van Stichting Veilige Steden.

1.4.1 Videodata

De belangrijkste dataset die voor dit onderzoek is gebruikt, bestaat uit videobeelden die tussen januari 2023 en januari 2024 zijn opgenomen door openbare beveiligingscamera's in vier Nederlandse steden: Amsterdam, Rotterdam, Eindhoven en Utrecht. De selectie van deze steden vond plaats in de beginfase van het project, op basis van hun geschiedenis van samenwerking tussen de politie en burgerinitiatieven, en hun vrij uitgebreide cameranetwerken. Deze netwerken bestaan uit bewakingscamera's die in opdracht van de burgemeester van de stad zijn geïnstalleerd, doorgaans op plekken waar eerdere openbareordeverstoringen hebben plaatsgevonden. De gemeente bedient de camera's meestal vanuit toezichtruimten waar ook een politieagent, bekend als de Bico, aanwezig is. De livebeelden van de camera's worden uitgekeken door getrainde operators die de camerahoek en het zoomniveau handmatig kunnen aanpassen. Het aantal camera's en de bezetting van deze bewakingsruimtes verschillen aanzienlijk per stad, met meer dan 500 camera's in Rotterdam, 300 in Amsterdam, 100 in Utrecht en 35 in Eindhoven. De operators registreren alle incidenten die ze zien en noteren de tijd, de plaats en een beschrijving van de gebeurtenis. In eerste instantie wordt al het beeldmateriaal opgeslagen voor een vaste periode van 28 dagen in Amsterdam, Utrecht en Eindhoven, en 14 dagen in Rotterdam. Na deze periode worden enkel opnames permanent opgeslagen die verband houden met incidenten die worden gemeld en/of verder worden onderzocht voor rechtshandavingsdoeleinden.

In samenwerking met de gemeenten Amsterdam, Rotterdam, Eindhoven en Utrecht, en in samenspraak met het Team Technisch Toezicht van de politieafdelingen van elk van deze steden, werden geanonimiseerde en samengevatte rapporten met alle geregistreerde incidenten gedeeld met ons onderzoeksteam op het NSCR. Deze rapporten zijn de uitkomst van de registraties van de cameraoperators die in elk van de vier steden de livebeelden van bewakingscamera's in de openbare ruimte observeren. Als een operator een illegale activiteit ziet, of als er een melding binnenkomt van een gebeurtenis in een gebied dat zichtbaar is op de camera's, dan noteren de operators waar en wanneer deze activiteit plaatsvond. Als de politie niet op de hoogte is van de situatie kunnen de operators ook de politie waarschuwen. Deze observaties zijn vervolgens in

de periode tussen januari 2023 en januari 2024 wekelijks of maandelijks per stad samengevoegd in een rapport. Op basis van deze rapporten hebben we elke situatie opgevraagd die een conflict in de openbare ruimte beschrijft. Dit kwam erop neer dat we elke situatie opvroegen die, afhankelijk van de werkwijze van de betreffende stad, werd gecategoriseerd als conflict, conflictbemiddeling, geweld of verstoring van de openbare orde. Daarnaast bekeken we het open tekstgedeelte van de rapporten en vroegen we de beelden op van elke situatie waarin sprake leek te zijn van een conflict waarbij politie of stewards aanwezig waren, ongeacht tot welke categorie het behoorde. We stuurden dit verzoek terug naar de politie, die vervolgens de geselecteerde situaties identificeerde en de bijbehorende videobeelden terugstuurde voor de analyse. Alle data werden opgeslagen en geanalyseerd in het Secure Analytics Lab (SAL) van het NSCR, een computersysteem zonder internetverbinding.

Gedurende de dataverzameling stelden we een ruwe steekproef samen van 1.388 opnames. Om in de uiteindelijke selectie te worden opgenomen, moest een opname aan de volgende criteria voldoen: (1) De opname is van voldoende kwaliteit wat betreft bijvoorbeeld resolutie, helderheid en framesnelheid, en bevat geen substantiële onderbrekingen in de opgenomen interactie (bijvoorbeeld door camerabeweging of visuele obstructies). (2) De opname toont een conflict tussen twee of meer burgers, of tussen twee of meer burgers en uitsmijters (beveiligingspersoneel in dienst van horecagelegenheden). (3) De opname toont de politie, de stewards of beiden die aankomen op de plaats van het conflict waar agressief gedrag plaatsvindt. Uit de ruwe steekproef van 1.388 opnames voldeed een subset van 205 situaties aan alle drie de criteria en deze vormen de geanalyseerde steekproef. Houd er rekening mee dat de incidenten niet gelijkmatig verdeeld zijn over de steden: 40% komt uit Amsterdam, 25% uit Utrecht, 24% uit Rotterdam en 11% uit Eindhoven. Er is dus een duidelijke oververtegenwoordiging van video's uit Amsterdam en een ondervertegenwoordiging van video's uit Eindhoven.

1.4.2 *Codeerprocedure*

Om de beelden systematisch te analyseren, ontwikkelden we een gedragscodeerschema (een 'ethogram'), een methodologisch hulpmiddel dat een lijst bevat van mogelijke gedragingen die in het materiaal waarneembaar zijn, en gedetailleerde beschrijvingen van deze gedragingen (Jones et al., 2018). Dit codeerschema is zowel deductief als inductief ontwikkeld. Tijdens de deductieve fase identificeerden we mogelijk relevante gedragingen in de literatuur over conflicten en politiegedrag. In de inductieve fase bekeken we de videodata om nieuwe patronen te vinden die verband houden met onze onderzoeksvragen. De kennis van de meeloopdiensten hielp ons in deze fase om de context van de interacties beter te begrijpen en de geobserveerde acties te interpreteren.

Het codeerschema bevat de belangrijkste situationele eigenschappen van de conflictsituaties (bijvoorbeeld aantal betrokkenen, aantal omstanders) en gedetailleerde codes voor alle gedragingen die politieagenten en stewards tijdens de situatie vertonen. Deze gedragingen variëren van niet-invasieve acties, zoals aandachtig kijken naar het conflict, tot verschillende soorten fysieke interventies. We codeerden ook gedrag dat niet noodzakelijkerwijs gericht is op de-escalatie, zoals zorgzaam en behulpzaam gedrag gericht op omstanders. Daarnaast maakten we gebruik van de mogelijkheid die video-data biedt om nauwkeurig te coderen in welke volgorde verschillende gedragingen worden uitgevoerd. Het voordeel van zo'n sequentiële codering is dat het een betere methodologische basis biedt om causale mechanismen te identificeren: als we weten dat een actie wordt gevolgd door een andere, is het aannemelijker om aan te nemen dat de eerste actie de tweede veroorzaakt.

Om deze reden is het gedrag rond de aankomst van de politie en de stewards opgenomen in het codeerschema. Zoals te zien is in de volgende figuur hebben we zowel de intensiteit van het conflict als het interventiegedrag van andere partijen (indien aanwezig) gemeten in de 30 seconden voor de aankomst van de actor (de politie of de stewards). Vervolgens codeerden we het interventiegedrag van de actor en het interventiegedrag van de andere aanwezige partijen tijdens de 'interventietijd', een tijdsbestek van 20 seconden na de aankomst waarin de actor de gelegenheid heeft om in te grijpen in de situatie. Tot slot hebben we de intensiteit van het conflict opnieuw gemeten in de 30 seconden na de interventietijd. Dit geeft ons een gedetailleerd overzicht van het eerste (interventie)gedrag en, door de intensiteit van het conflict voor en na de interventie te vergelijken, inzicht in het mogelijke causale effect van dit gedrag op het conflict.

1.4.3 *Aanvullende interviews en meeloopdiensten*

Om meer inzicht te krijgen in de dynamiek van samenwerking buiten het zicht van de camera, hebben we interviews gehouden met professionals en meegelopen met politie

en stewards in drie van de vier steden. Tussen juni 2023 en maart 2024 hebben we twaalf respondenten geïnterviewd: zes politieagenten uit Amsterdam, Rotterdam, Eindhoven en Utrecht, vier senior medewerkers van verschillende stewardorganisaties en twee gemeentemedewerkers uit Eindhoven en Utrecht. Hoewel deze interviews en meeloopdiensten geen volledig beeld geven van de vier verschillende steden, bieden ze wel enige context en nuance voor de inzichten die uit de analyse van de video's naar voren komen. De bijdrage van de interviews en meeloopdiensten is dus aanvullend en moet dan ook als zodanig worden gezien.

De interviews vonden voornamelijk plaats op het kantoor van de respondenten, met één telefonisch interview en één interview dat online via Zoom plaatsvond. De duur van de interviews was tussen de 25 minuten en een uur. Alle respondenten ondertekenden een formulier waarmee ze toestemming gaven voor het gebruik van de data. Tien van de twaalf interviews werden opgenomen en verbatim getranscribeerd; de overige twee werden niet opgenomen maar direct na afloop samengevat. We hebben een semigestructureerde methode toegepast met een topiclijst. De respondenten werd gevraagd hun ervaringen te delen met betrekking tot de samenwerking tussen stewards en politie tijdens een gebruikelijke weekendnacht. De nadruk lag op communicatie, training, hun interactie met de burgers en de verdeling van rollen.

Tijdens de interviews benadrukten meerdere respondenten de toegevoegde waarde van meeloopdiensten omdat die ons nog meer context zouden geven. Om deze reden besloten we meeloopdiensten te plannen met politie en stewards in Eindhoven, Utrecht en Rotterdam. Vanwege tijdgebrek besloten we niet mee te lopen in Amsterdam. De eerste meeloopdienst werd georganiseerd in samenwerking met de politieafdeling van de stad Eindhoven en vond plaats in december 2022 op een vrijdag van 23:00 tot 06:00 zaterdagochtend. De tweede en derde meeloopdienst werd georganiseerd in samenwerking met Stichting Veilige Steden, en deze vonden plaats in Utrecht in november 2023 op een vrijdag van 23:00 tot 01:00 uur en in Rotterdam in december 2023 op een vrijdag van 23:00 tot 02:30 uur. Tijdens deze meeloopdiensten observeerden we de taken van de stewards, de interacties die ze hadden met het publiek, de politie en de andere actoren die aanwezig waren en spraken we met hen over hun ervaringen met hun werk. Tijdens de meeloopdiensten werden veldnotities gemaakt die na afloop verder werden uitgewerkt.

1.4.4 *Stewarddata*

De derde en laatste dataset in dit onderzoek bestaat uit data die door Stichting Veilige Steden zijn verstrekt over stewardactiviteiten. Deze data zijn afkomstig van een smartphoneapplicatie die de stewards gebruiken om hun activiteiten tijdens werktijd te registreren. De gegevens worden vervolgens samengevat in wekelijkse rapporten die worden verstrekt aan de politie en de gemeente van de betreffende stad. Deze rapporten bevatten registraties van alle incidenten waar de stewards bij aanwezig waren of in

hebben gehandeld, inclusief een beschrijving van elk incident en de exacte tijd en locatie. We verzamelden data uit dezelfde maand waarin de videodata en interviews werden verzameld c.q. afgenomen. We hebben alleen data verzameld uit Rotterdam en Eindhoven, omdat Stichting Veilige Steden geen stewards levert in Amsterdam.

1.5 De organisatie van de stewards

Of stewards worden ingezet in het uitgaansgebied van een stad verschilt per gemeente en hangt af van het soort interventies dat zij nodig achten om een veilige uitgaanservaring te bieden. Stewards zijn niet verbonden aan één organisatie. Als een gemeente stewards wil inzetten, schrijft ze een aanbesteding uit en kiest een van de bidders om de diensten te leveren. Er zijn dus meerdere bedrijven betrokken bij de levering van stewards aan gemeenten in Nederland. Van de vier steden die betrokken zijn bij dit onderzoek hebben de betreffende gemeenten contracten met Stichting Veilige Steden, Sfeerbeheer Breda, Stichting Aanpak Overlast Amsterdam (SAOA) en International Security Agency (ISA). Hoewel het doel van deze organisaties hetzelfde is, zijn er verschillen in de manier waarop ze werken. Een groot verschil is bijvoorbeeld de achtergrond van de medewerkers. Terwijl Stichting Veilige Steden en SAOA voornamelijk mensen in dienst hebben die zijn opgeleid als jeugd- en maatschappelijk werker, zijn de stewards van Sfeerbeheer Breda en ISA allemaal gediplomeerde beveiligers. Hoewel er tussen de bedrijven consensus is over de noodzaak voor stewards om op te vallen in de massa, wordt dit op verschillende manieren bereikt. Zowel Stichting Veilige Steden als SAOA kiezen ervoor om hun medewerkers uit te rusten in felle kleuren, blauw in het geval van Stichting Veilige Steden, rood in het geval van SAOA, terwijl Sfeerbeheer Breda en ISA kiezen voor een neutraler kleurenschema met een witte respectievelijk grijze jas en reflecterende tekst op de rug. Stewards in dienst van Sfeerbeheer Breda dragen daaronder ook een steekwerend vest. Alle stewards hebben een vorm van herkenningstekst met hun functie op de achterkant van hun jas.

Stewards zijn geen politie- of beveiligingspersoneel (dat opereert onder de Wet particuliere beveiligingsorganisaties en recherchebureaus) en hebben geen duidelijke, wettelijk vastgelegde functieomschrijving en bevoegdheden. In de praktijk betekent dit dat de manier waarop stewards worden ingezet en de afspraken op basis waarvan ze samenwerken met de politie verschillen van stad tot stad en zelfs binnen steden. De manier waarop de samenwerking wordt geregeld, wordt beïnvloed door andere regionale politiemaatregelen. Sommige gemeenten maken bijvoorbeeld gebruik van een zogenaamde *horecatelefoon*, een speciaal telefoonnummer waarmee uitsmijters en ander (particulier) beveiligingspersoneel rechtstreeks, zonder tussenkomst van een regionale politiemeldkamer, met de politie op straat kunnen communiceren als ze hulp nodig hebben. Als dit het geval is, kan de horecatelefoon ook worden gebruikt als primair communicatiemiddel tussen de stewards en de politie, zoals het geval is in de stad Utrecht. Dit is echter een individuele beslissing en sommige steden kiezen voor een andere communicatiemethode. Hoewel alle steden tot de vijf grootste steden in Neder-

land behoren, hebben ze elk te maken met verschillende problemen en dynamieken die een unieke aanpak vereisen om de veiligheid in uitgaansgebieden te verbeteren. De volgende informatie is gebaseerd op interviews en, waar van toepassing, meeloopdiensten.

1.5.1 *Amsterdam*

Amsterdam, de grootste stad van Nederland, heeft meerdere uitgaansgebieden, elk met een uniek karakter. De activiteiten van de stewards zijn gecentreerd rond het Rembrandtplein en het Leidseplein – uitgaansgebieden met een grote hoeveelheid drukbezochte clubs, bars en terrassen. Het internationaal bekende Wallengebied, met onder andere de Wallen en verschillende coffeeshops, ligt in het zeventiende-eeuwse historische stadscentrum en trekt jaarlijks miljoenen bezoekers, de meesten uit het buitenland. Naast de typische ongeregelde heden die gepaard gaan met grootschalige uitgaansgebieden, moeten de autoriteiten ook vormen van georganiseerde criminaliteit bestrijden, zoals drugs- en mensenhandel.

De inzet van stewards in Amsterdam wordt verzorgd door twee organisaties, SAOA en ISA, en de werkzaamheden verschillen per uitgaansgebied. Op het Rembrandtplein worden de stewards geleverd door SAOA. Elke vrijdag en zaterdag zijn er 18 stewards aanwezig van 21:00 tot 05:00 uur. Op het Leidseplein worden de stewards verzorgd door ISA. Hier zijn in totaal 12 stewards aanwezig op vrijdag- en zaterdagavond van 21:00 tot 05:00 uur. Op de Wallen zijn 22 SAOA-stewards aanwezig op vrijdag en zaterdag van 16:00 tot 01:00 uur, en 16 op donderdag van 16:00 tot 23:00 uur. Tussen november 2022 en januari 2024 zouden, als onderdeel van een pilot, elke vrijdag- en zaterdagavond van 21:00 tot 05:00 uur zes extra ISA-stewards aanwezig zijn op de Wallen.

In alle drie de gebieden wordt om 22:00 uur een speciale briefing (d.w.z. los van de politiebrieffing) gehouden op de desbetreffende politiebureaus, waarbij politie, camera-bewakingspersoneel en de teamleiders van de stewards aanwezig zijn. Op de Wallen wordt deze briefing alleen bijgewoond door de teamleider van de ISA-stewards. De coördinatie tussen de politie, CCTV-cameraoperators en SAOA gebeurt eerder tijdens een briefing op straat. Gedurende de nacht communiceren de stewards op het Rembrandtplein en Leidseplein telefonisch met de operationele coördinator wanneer politieassistentie nodig is. Op de Wallen staan de SAOA-stewards via een portofoon in direct contact met de cameraoperators en ze hebben daarnaast directe telefonische communicatie met de politie. De communicatie tussen de ISA-stewards en de politie lijkt zich te beperken tot persoonlijk contact ter plaatse.

1.5.2 *Rotterdam*

Het uitgaansleven in Rotterdam wordt minder gekenmerkt door toeristen en meer door bezoekers uit de stad en de directe omgeving. In tegenstelling tot andere steden is het uitgaansleven van Rotterdam verspreid over de stad. Verschillende gebieden trekken verschillende soorten bezoekers aan, bijvoorbeeld studenten (Oude Haven, Stadhuisplein) of jonge professionals (Witte de Withstraat, Meent). De stewards in Rotterdam worden sinds 2013 verzorgd door Stichting Veilige Steden. Doorgaans zijn er elke vrijdag- en zaterdagavond 20 stewards aanwezig, verspreid over zes verschillende uitgaansgebieden: Stadhuisplein, Oude Haven, Witte de Withstraat, Meent, Schouwburgplein en Schiestraat.

Voorafgaand aan een dienst wonen de teamleider van de stewards en een of twee van de meer senior stewards de operationele briefing bij op het politiebureau, waar ook de operators van de CCTV-camera's aanwezig zijn. Tijdens deze briefing is het de taak van de stewards om informatie te geven over de specifieke evenementen die die avond in de stad plaatsvinden. Hiervoor wordt van hen verwacht dat ze bijvoorbeeld de DJ-gids raadplegen en informatie geven over het verwachte publiek bij elk evenement. Tijdens de nacht communiceren de teamleiders van de stewards en de politie zo nodig via de telefoon, maar omdat ze vaak in elkaars zicht staan vindt de meeste communicatie in persoon plaats. De politie van Rotterdam organiseert multidisciplinaire trainingsdagen, soms naar aanleiding van specifieke incidenten die zich hebben voorgedaan, waarbij casuïstiek wordt besproken en scenario's worden geoefend.

1.5.3 *Utrecht*

Het uitgaansleven in Utrecht is niet gelokaliseerd in één centraal gebied, maar is verspreid over de stad en wordt, omdat er in Utrecht zowel een universiteit als een hogeschool is gevestigd, gekenmerkt door de aanwezigheid van heel veel studenten. Volgens de lokale politie is het politiekorps over het algemeen voldoende bemand en in staat om in het weekend de rust te bewaren, waardoor de inzet van stewards in de stad als geheel niet nodig is. Een uitzondering hierop is de Nobelstraat: een ruim 200 meter lange en 5 meter brede verkeersweg die de binnenstad met de buitenwijken verbindt. Naast een constante stroom auto's, bussen, trams, fietsers en voetgangers die deze smalle ruimte moeten delen, zijn er ook veel bars en discotheken die door studenten worden bezocht. Na terugkerende klachten van de bewoners over lawaai, afval en wildplassen, stelde de gemeente een budget beschikbaar om een aantal kortetermijninterventies uit te voeren om de overlast te verminderen in afwachting van een meer permanente oplossing. Een van deze maatregelen was de inzet van twee paar stewards, geleverd door Stichting Veilige Steden, in de Nobelstraat en de directe omgeving, twee nachten per week (vrijdag en zaterdag) voor de duur van zes maanden, vanaf augustus 2023.

In Utrecht opereren politie en stewards doorgaans gescheiden van elkaar omdat de problematiek in de Nobelstraat niet binnen het domein van openbare orde en veiligheid valt en dus geen politie-inzet rechtvaardigt. In de praktijk betekent dit dat politie en stewards elkaar minder snel tegenkomen of bij dezelfde incidenten aanwezig zijn. Om 22.00 uur, na de interne politiebriefing en voordat de stewards aan hun dienst beginnen, vindt telefonisch overleg plaats tussen de projectleider van de politie en de chef van het stewardteam; tijdens de nacht maken de stewards gebruik van de horecatelefoon als ze politiebijstand nodig hebben.

1.5.4 *Eindhoven*

Het uitgaansleven in Eindhoven is zeer gecentraliseerd en grotendeels beperkt tot Stratumseind, een 225 meter lange straat met meer dan 50 bars en discotheken, waar op een normale weekendavond minstens 7.000 mensen komen. Tijdens evenementen, zoals nationale feestdagen of voetbalwedstrijden, kan de drukte zo sterk oplopen dat delen van de straat ontoegankelijk worden voor de autoriteiten. Stratumseind wordt vooral bezocht door inwoners van Eindhoven of de directe omgeving en door de aantrekkingskracht van Eindhoven als grootste stad in de omgeving zijn er veel verschillende subculturen vertegenwoordigd die gedwongen worden om de openbare ruimte te delen vanwege de gecentreerde en grote hoeveelheid etablissementen. Dit leidt vaak tot conflicten tussen subgroepen wanneer ze elkaar op straat tegenkomen.

De gemeente Eindhoven werkt sinds 2017 met stewards die uitsluitend in het gebied rondom Stratumseind worden ingezet. Tot de zomer van 2023 werden de stewards geleverd door Stichting Veilige Steden, maar na een vernieuwing van de aanbesteding werd een andere organisatie, Sfeerbeheer Breda, ingehuurd om de stewards te leveren. Hoewel de aanpak vergelijkbaar bleef, met de inzet van twee koppels op Stratumseind waar ze nauw samenwerken met het horecateam van de politie, zijn er toch een aantal dingen veranderd. Ten eerste, hoewel de eerste afstemming tussen politie en stewards nog steeds persoonlijk op straat plaatsvindt om 23:00 uur, begonnen de stewards van Stichting Veilige Steden hun dienst om 22:00 uur. Zo konden ze tijdens de briefing de politie van informatie voorzien over de algemene stemming van het publiek. De stewards van Sfeerbeheer Breda beginnen hun dienst met de briefing om 23:00 uur. Ten tweede staan de stewards van Sfeerbeheer Breda via een apart radiosysteem rechtstreeks in contact met de politie in plaats van via de horecatelefoon als ze de politie om assistentie te vragen. Dit laatste was gebruikelijk toen Eindhoven nog de stewards van Stichting Veilige Steden in dienst had.

1.5.5 *Deze studie betreft conflicten*

Zoals hiervoor beschreven, werken de stewards in veel verschillende samenstellingen en hebben ze een groot aantal taken waarvoor ze verantwoordelijk zijn. In de huidige studie richten we ons niet op alle taken van de stewards, maar op hun betrokkenheid

bij één bepaald soort situatie: conflicten. Dit is natuurlijk maar één van de vele taken die de stewards uitvoeren in het Nederlandse nachtleven. Dat betekent dat dit onderzoek niet moet worden gezien als een onderzoek naar al het werk van stewards, maar als een analyse van hun rol tijdens het beheersen van conflicten in samenwerking met de politie.

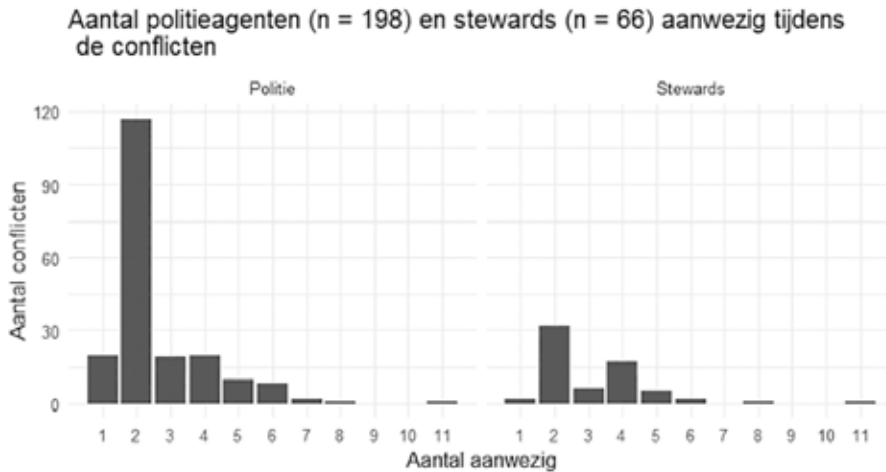
1.6 De geobserveerde conflicten

Voordat we dieper ingaan op het gedragsmatige deel van de conflicten, geven we eerst een aantal beschrijvende kenmerken van de geanalyseerde situaties. De video's in de steekproef zijn in 70% van de gevallen opgenomen in uitgaansgebieden, en een minderheid van de video's is afkomstig uit woonwijken, winkelgebieden, openbaar vervoer of andere openbare ruimten. Deze scheve verdeling van data is niet verrassend, aangezien bars, cafés en clubs allang erkend worden als hotspots voor conflicten en agressie (Graham & Wells, 2001). Dit heeft ongetwijfeld ook te maken met de aanwezigheid van alcohol (Rossow & Norström, 2012). Onze selectie van deze situaties voor analyse heeft ook te maken met het feit dat dit de gebieden zijn waar de stewards actief zijn, zoals beschreven in de vorige paragraaf.

De geanalyseerde conflicten zijn niet allemaal even hoog in intensiteit. De meerderheid van de conflicten (68%) bereikte op een bepaald moment een 'hoog' niveau van intensiteit, gekenmerkt door het vertonen van fysiek geweld, zoals slaan, schoppen, wurgen of het gebruik van een wapen. Minder vaak voorkomend waren de conflicten met een 'gemiddelde' intensiteit (27%), dat wil zeggen gekenmerkt door niet-fysiek agressief gedrag (bijvoorbeeld doen alsof je iemand slaat of inbreuk maken op iemands persoonlijke ruimte) of niet-gewelddadig lichamelijk contact (bijvoorbeeld iemand vasthouden of met een vinger porren). Nog minder kwamen situaties van 'lage' intensiteit (6%) voor, zoals iemand die praat met geagiteerde en snelle gebaren, de andere persoon licht wegduwt, of een conflictpartij die wegloopt en weer terugkomt.

Wanneer een conflict plaatsvindt, kan er een wisselend aantal conflictpartijen bij betrokken zijn, dat wil zeggen personen die als tegenpartijen actief aan het conflict deelnemen (en dus niet personen die tussenbeide komen om te proberen het conflict te stoppen). In de overgrote meerderheid van de situaties (74%) waren er slechts twee personen als conflictpartij betrokken. Slechts in een minderheid van de conflicten waren er drie (16%), vier (7%) of meer (3%) personen als conflictpartijen bij betrokken. Dit betekent niet dat er niet meerdere mensen aanwezig waren of zelfs tussenbeide kwamen in de conflicten, maar dat het initiële conflict meestal tussen twee personen ontstond. Daarnaast waren er in de geanalyseerde situaties een wisselend aantal medewerkers van de politie en de stewards aanwezig. De volgende figuur laat zien dat er meestal twee medewerkers aanwezig waren.

De spreiding is echter groter bij de stewards dan bij de politie. Tijdens de meeloopdiensten leerden we dat de stewards, net als de politie, in duo's werken. Ze patrouilleren vaak met twee duo's in hetzelfde gebied, om elkaar te kunnen ondersteunen als dat nodig is en om te garanderen dat ze 's nachts pauze krijgen.

Ten slotte kunnen de geanalyseerde situaties worden beschreven op basis van of de politie, de stewards of beide partijen op enig moment tijdens het conflict aanwezig waren. De actoren kunnen zowel alleen als samen aanwezig zijn tijdens conflicten. In 68% van de situaties – het merendeel van de geanalyseerde video's – is de politie als enige aanwezig, terwijl de stewards slechts in 2% van de gevallen als enige aanwezig zijn. In 31% van de video's zijn zowel stewards als politie aanwezig. Verder kunnen de politie en stewards in verschillende volgorden ter plaatse komen. In conflictsituaties waar zowel stewards als politie aanwezig zijn, arriveren de stewards in 65% van de situaties als eerste, terwijl de politie in de overige 35% als eerste arriveert. In situaties waarin beide partijen aanwezig zijn, zijn de stewards dus meestal als eerste ter plaatse. Een politieagent legde uit dat de politie vaak bewust op de achtergrond blijft, zodat de stewards de ruimte krijgen om als eerste in te grijpen:

'Dus tijdens die uitlooptijden zijn we vaak allebei aanwezig op die plekken, politie en stewards, maar we laten ze hun ding doen, of we vragen ze hun ding te doen, zodat we niet hoeven in te grijpen, weet je. (...) Je moet je voorstellen dat op zo'n plein een paar stewards bij de bar staan en met de uitsmijters of de klanten praten, en dat wij 50 meter verderop de situatie in de gaten houden.'

Tijdens de meeloopdiensten schetsten de stewards (hierna 'hosts' genoemd) het volgende beeld van hoe dit zou kunnen aflopen:

'Als een uitsmijter besluit een klant uit een club of ander etablissement te verwijderen, benaderen de hosts beide partijen en halen ze uit elkaar. Terwijl een van de hosts met de uitsmijter praat om hem zijn frustratie te laten uiten, praat de andere host met de klant, die misschien boos is, zijn of haar jas wil pakken die misschien nog binnen ligt, of die misschien nog geen zin heeft om naar huis te gaan. De host kan dan praktische hulp bieden, door de uitsmijter te vragen naar binnen te gaan om de jas van de klant te halen, of de klant te helpen zijn of haar vrienden of een taxi te vinden, en als zodanig te bemiddelen tussen de uitsmijter en de klant. Soms lost dit de situatie rustig op; andere keren kunnen deze situaties escaleren en is politie-inzet nodig.'

Samengevat kan worden gesteld dat de gemiddelde conflictvideo die in dit rapport is opgenomen zich afspeelt in een uitgaansgebied. Er zijn doorgaans twee personen als conflictpartijen bij betrokken en de intensiteit is relatief hoog, wat zich erin uit dat iemand slaat, schopt, wurgt of een wapen gebruikt. Gewoonlijk zijn er twee politieagenten en stewards aanwezig en in de meeste situaties is de politie samen met de stewards aanwezig.

Het is belangrijk om te benadrukken dat de data voor deze beschrijvende statistieken niet als representatieve steekproef van conflicten op openbare plaatsen kunnen en mogen worden beschouwd. Ten eerste omdat videocamera's alleen geïnstalleerd zijn in bepaalde delen van de stad, vaak gebieden die bekendstaan om openbareordeverstoringen, zoals uitgaansgebieden. Om die reden missen we incidenten die buiten deze gebieden plaatsvinden. Ten tweede hebben we alleen op video vastgelegde incidenten geselecteerd die relevant zijn voor het doel van de huidige studie: incidenten waarbij de politie, stewards of beiden aanwezig zijn. Dit betekent dat we elke situatie hebben uitgesloten die plaatsvindt zonder dat een van beide partijen aanwezig is. Aangezien we geïntereiseerd zijn in de interacties tussen stewards en politie, zijn deze situaties irrelevant voor onze onderzoeksvragen. Met dit in gedachten biedt de geselecteerde steekproef waarschijnlijk een relatief representatief beeld van de specifieke soorten situaties waarbij stewards en politie aanwezig zijn.

Het hiervoor beschreven selectieproces is eveneens zichtbaar in sommige van de hiervoor genoemde statistieken. Een voorbeeld is de hoge prevalentie van incidenten in uitgaansgebieden waar camera's zijn geplaatst en waar de politie en stewards aanwezig zijn. De hoge intensiteit van de meeste incidenten laat ook zien dat we uitsluitend gevallen hebben geselecteerd die zo ernstig waren dat iemand de politie moest bellen.

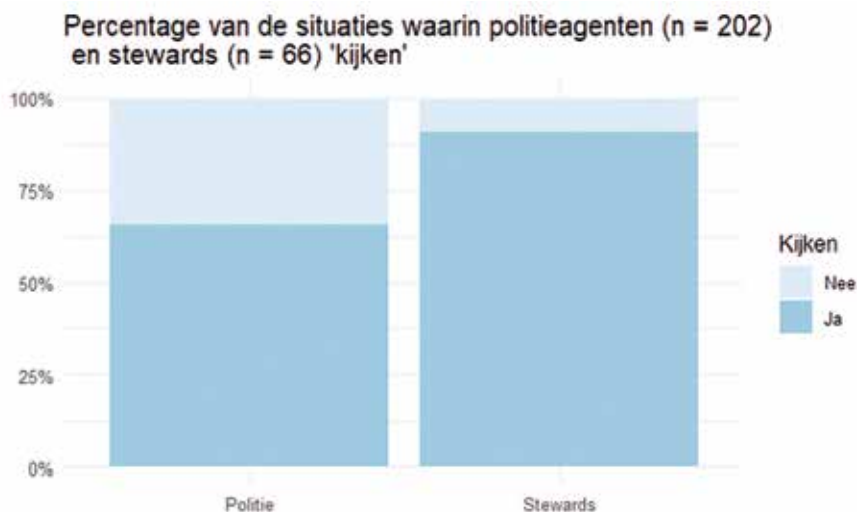
2. Hoe stewards en politie handelen en taken verdelen tijdens conflicten

Wanneer burgers op straat met elkaar in conflict raken, raken stewards en politie soms betrokken bij het oplossen van de situatie. De wijze waarop stewards en politieagenten samenwerken, is grotendeels onbeschreven. Om deze leemte in de literatuur op te vullen, geeft dit hoofdstuk inzicht in de gedragingen die deze twee beroepsgroepen vertonen en de mate waarin ze hun taken onderling verdelen. De resultaten die we in dit hoofdstuk presenteren, zijn gebaseerd op het gecodeerde gedrag en interacties tijdens de conflicten in de videodata. Op basis hiervan hebben we het gedrag van stewards en politieagenten ingedeeld in vier overkoepelende categorieën: ‘passief’, ‘niet-dwingend’, ‘dwingend’ en ‘ondersteunend’ gedrag. Elke categorie kenmerkt zich door een aantal specifieke acties; we hebben bekeken op welke manier de stewards en de politie elk van deze acties uitvoeren. Tenzij anders vermeld, is de Pearson Chi-kwadraattoets gebruikt om de verschillen tussen de groepen in de uitvoering van de gedragingen te evalueren.

2.1 Passief gedrag

2.1.1 Kijken

Het eerste gedrag dat is bestudeerd – ‘kijken’ – houdt in dat iemand minimaal twee seconden blijft staan en het conflict bekijkt zonder in te grijpen. De volgende figuur laat zien hoe vaak de twee beroepsgroepen dit gedrag vertonen in de situaties waarin ze aanwezig zijn. We zien dat dit gedrag zeer veel voorkomt in het materiaal. Het is waarschijnlijk dat zowel de politie als de stewards op enig moment in het conflict toekijken zonder in te grijpen. De figuur toont echter dat dit gedrag prominenter aanwezig is bij de stewards dan bij de politie: het wordt door de stewards vertoond in iets meer dan 90% van de situaties waarin ze aanwezig zijn, terwijl in de situaties waarin de politie aanwezig is dit slechts 66% is. Dit verschil is statistisch significant ($p = 0,001$). Hoewel zowel stewards als politieagenten dus vaak kijken en minstens twee opeenvolgende seconden passief blijven, doen stewards dit vaker dan politieagenten.

Het is van belang om op te merken dat dit niet betekent dat de stewards in 90% van de gevallen niets anders doen dan kijken naar het conflict. De aanwezigheid van dit gedrag geeft alleen maar aan dat het gedrag op een bepaald moment tijdens het conflict plaatsvindt. In werkelijkheid waren er slechts zes situaties waarin medewerkers niets anders doen dan toekijken. In vier gevallen zijn dit stewards en in twee gevallen politieagenten. In de overige situaties doet het personeel dat toekijkt dit alleen voor of na het uitvoeren van ander gedrag. Een voorbeeld hiervan wordt gegeven in het volgende transcript van een situatie waarin de stewards eerst passief zijn, maar later actief betrokken raken bij het hanteren van het conflict.

Het is net na middernacht op een zaterdag. Ondanks het vroege tijdstip zijn twee uitsmijters en een ober van een café-restaurant al in conflict met een groep van vijf mannen die net naar buiten zijn begeleid. Een van de mannen, die zijn jas vasthoudt, veegt herhaaldelijk zijn gezicht af en spuugt op de grond. Wanneer de situatie fysieker begint te worden, komen er twee stewards aan die zich aan de rand van het conflict opstellen. In de volgende minuut bekijken de stewards hoe het conflict zich ontvouwt, waarna de uitsmijters de overhand krijgen en de situatie uiteindelijk de-escalereert. Pas als de partijen gekalmeerd zijn, bemoeien de stewards zich ermee en beginnen eerste hulp te verlenen aan de man die eerder zijn gezicht aan het afvegen was en gewond bleek te zijn.

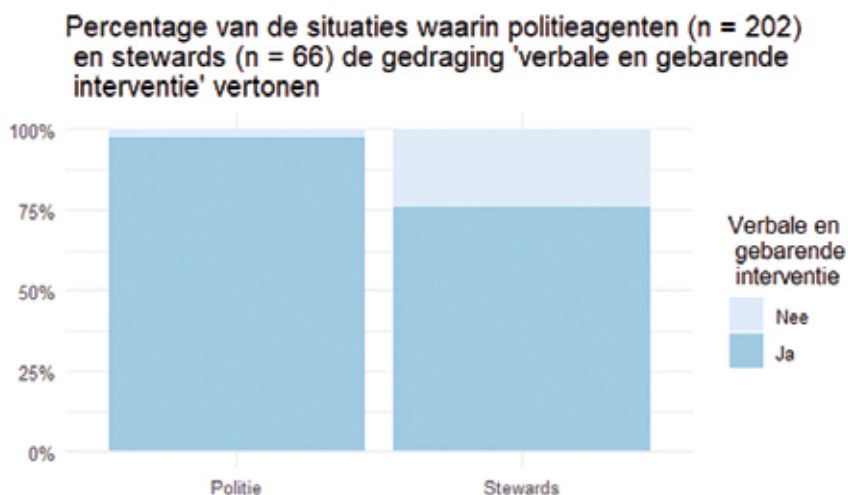
2.2 Niet-dwingend gedrag

In de volgende alinea vergelijken we de frequentie van niet-dwingende interventiegedragingen van de twee beroepsgroepen. De drie specifieke gedragingen die we hebben

onderzocht zijn verbale en gebarende interventie, niet-fysiek uit elkaar houden en fysiek ingrijpen zonder dwang. Ondanks dat er met deze gedragingen actief wordt ingegrepen in het conflict, worden de partijen niet gedwongen om uit elkaar te gaan; ze worden eerder symbolisch of verbaal aangespoord om te de-escaleren.

2.2.1 *Verbale en gebarende interventie*

Wanneer stewards of politieagenten woorden of gebaren inzetten om in te grijpen bij een conflict – zoals rustig praten met de partijen of kalmerende gebaren maken met naar beneden gerichte handpalmen – wordt dit genoteerd als verbale en gebarende interventie.

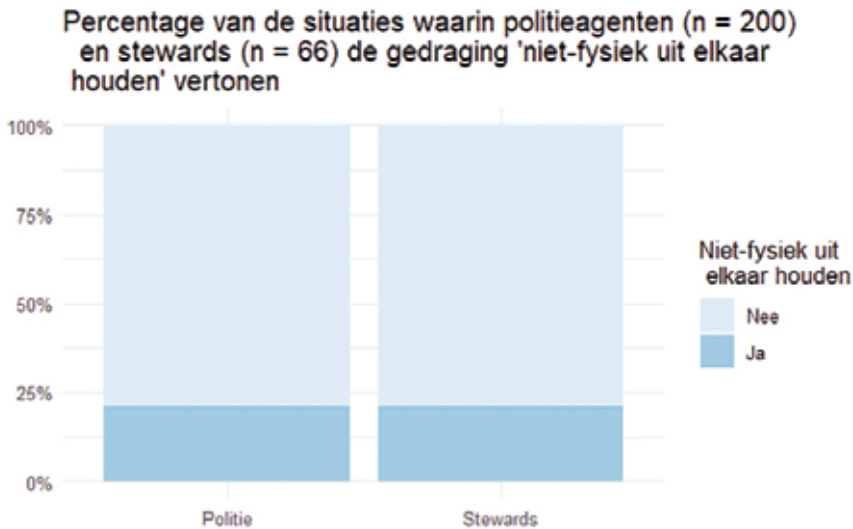

Uit de vorenstaande figuur blijkt dat politieagenten bijna altijd verbale en gebarende interventies uitvoeren in conflictsituaties (97,5%). Stewards daarentegen voeren verbale en gebarende interventies uit in driekwart van de situaties waarin ze aanwezig zijn. Dit verschil in frequentie tussen de twee groepen is statistisch significant ($p < 0,001$). Politieagenten in de video's gebruiken dus vaker woorden en gebaren om in te grijpen dan stewards, maar beide beroepsgroepen doen dit soort interventies in de meerderheid van de conflicten waarbij ze aanwezig zijn.

2.2.2 *Niet-fysiek uit elkaar houden*

Niet-fysiek uit elkaar houden verwijst naar interventies waarbij iemand een deel van zijn lichaam inzet om twee conflictpartijen van elkaar te scheiden. Dit kan inhouden dat een hand tussen de twee partijen wordt gestoken of dat iemand tussen de partijen

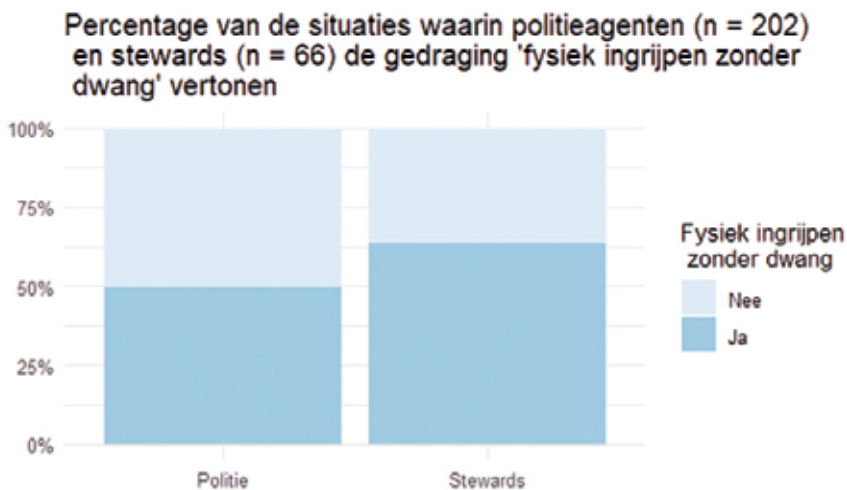
in gaat staan zonder fysiek contact te maken. De frequentie van dit gedrag voor de twee beroepsgroepen is te zien in de volgende figuur.

Uit de figuur blijkt dat dit gedrag door beide beroepsgroepen in iets minder dan 25% van de situaties wordt vertoond. Uit de figuur blijkt geen verschil tussen de twee groepen in hoe vaak dit gedrag wordt uitgevoerd, en de statistische test toonde ook geen verschil aan ($p = 0,99$). Beide groepen lijken dus even vaak dit gedrag, dat in ongeveer een kwart van de gevallen voorkomt, te vertonen.

2.2.3 *Fysiek ingrijpen zonder dwang*

Tot slot gaat het bij fysiek ingrijpen zonder dwang om situaties waarin iemand een ander vasthoudt zonder die persoon noodzakelijkerwijs in een bepaalde richting te forceren. Bij dit type gedrag maakt de persoon die ingrijpt fysiek contact met de conflictpartij, maar forceert deze niet om te bewegen. Een voorbeeld van dit gedrag is het plaatsen van een hand op de borst van een van de conflictpartijen.

De vorenstaande figuur laat zien dat de politieagenten in 50% van de situaties fysiek ingrijpen zonder dwang, terwijl de stewards dit in 64% van de situaties doen. Voor beide beroepsgroepen komt dit type gedrag dus relatief vaak voor. Het verschil tussen de twee groepen is niet statistisch significant ($p = 0,069$). Hoewel er dus een verschil is in de steekproef, kunnen we niet met zekerheid vaststellen of dit verschil het gevolg is van toevallige variatie of van een systematisch patroon. Beide beroepsgroepen voeren regelmatig niet-dwingende fysieke interventies uit, en het volgende videotranscript illustreert dit. De politie voert in dit voorbeeld een eerste fysieke interventie zonder dwang uit, gevolgd door een meer dwingende interventie.

Op een vroege zondagochtend ontstaat er voor een fastfoodrestaurant een conflict tussen twee personen die ruzie met elkaar maken. In een periode van vier minuten komen meerdere omstanders tussenbeide om de twee uit elkaar te houden, maar hoewel dit voorkomt dat het conflict escaleert in een echt gevecht, slagen ze er niet in de mannen volledig te kalmeren. Zodra de twee politieagenten aankomen, komt een van de conflictpartijen direct op hen af, wijst naar de andere man, loopt vervolgens terug en pakt de mouw van zijn jas. Voordat de politie, die de conflictpartijen op de voet volgt, hen kan bereiken heeft een omstander de mannen al uit elkaar getrokken. Een van de agenten plaatst zich vervolgens voor een van de conflictpartijen, legt zijn handen op zijn schouders, duwt hem lichtjes een stap achteruit, en laat hem bijna direct daarna weer los. Voor een paar seconden lijkt deze niet-invasieve interventie voldoende, dan beweegt de man weer naar voren, in de richting van zijn tegenstander. De andere politieagent besluit dat de situatie een krachtigere interventie vereist en duwt hem terug. Nu de twee partijen duidelijk van elkaar gescheiden zijn, markeert deze duw het einde van het conflict, waarna de politie inpakt en iedereen zijn eigen weg gaat.

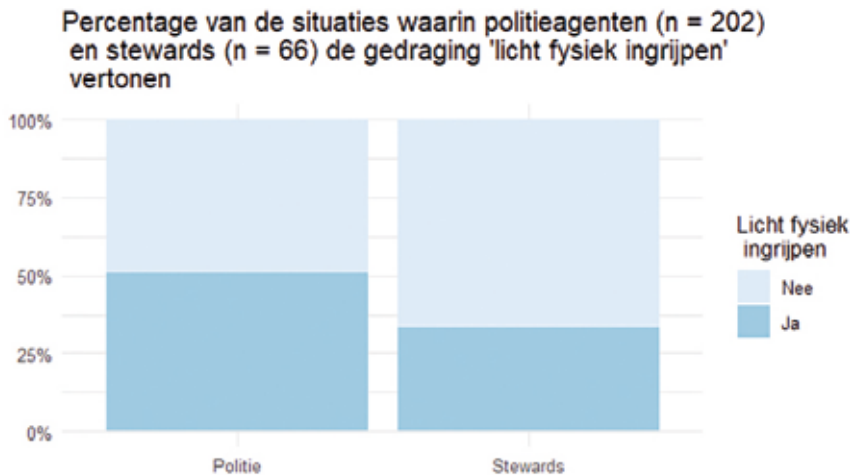
Samenvattend: wat betreft een potentiële taakverdeling tussen de beroepsgroepen is het opmerkelijk dat we alleen bij de verbale en gesturele interventiehandelingen een statistisch significant verschil tussen de groepen vonden, waarbij de politie deze interventies vaker uitvoert dan de stewards. Wat betreft het niet-fysiek uit elkaar houden en de niet-dwingende fysieke interventiehandelingen zijn er geen statistisch significante verschillen, die zouden kunnen wijzen op een bepaalde verdeling van taken, tussen de groepen gevonden.

2.3 Dwingend gedrag

De volgende categorie gedragingen waarbij we de stewards en de politieagenten vergelijken zijn de dwingende gedragingen. De drie gedragingen binnen deze categorie zijn 'licht fysiek ingrijpen', 'zwaar fysiek ingrijpen' en 'uitoefenen van gezag'.

2.3.1 Licht fysiek ingrijpen

Bij licht fysiek ingrijpen wordt het lichaam gebruikt om de conflictpartijen in bedwang te houden of tegen te houden. Dit kan inhouden dat een van de conflictpartijen met fysieke kracht wordt tegengehouden. In tegenstelling tot fysieke interventie zonder dwang gebruikt de persoon die ingrijpt fysieke kracht en dwang om het conflict te de-escaleren.

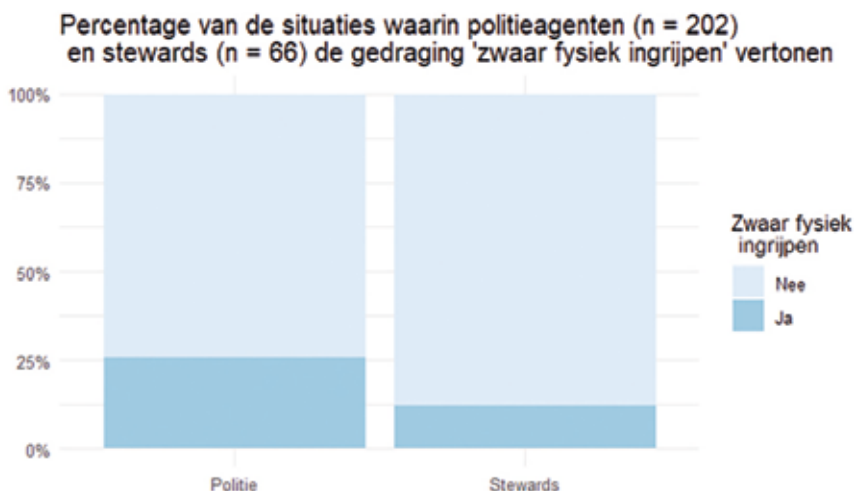

De vorenstaande figuur toont de percentages van conflictsituaties waarin politieagenten en stewards licht fysiek ingrijpen. We zien dat de politie in de helft van de situaties waarin zij aanwezig is (51%) dit type gedrag vertoont, terwijl dit bij de stewards in een derde van de conflicten het geval is (33%). Het blijkt dus dat politieagenten dit type interventie vaker uitvoeren dan stewards. Dit verschil is statistisch significant ($p =$

0,020). Hoewel beide groepen dus regelmatig een licht fysieke interventie uitvoeren, blijkt uit de data dat de politie dit vaker doet dan de stewards.

2.3.2 Zwaar fysiek ingrijpen

Zwaar fysiek ingrijpen houdt in dat iemand ingrijpt in een conflict en daarbij geweld gebruikt. Hierbij valt te denken aan slaan, iemand heel hard duwen of worstelen met een van de conflictpartijen. Vergeleken met licht fysiek ingrijpen, bevat dit type interventiegedrag een element van geweld of expliciete fysieke kracht. De volgende figuur laat zien hoe vaak de twee beroepsgroepen in de geanalyseerde situaties zwaar fysiek ingrijpen.

De figuur laat zien dat politieagenten dit type interventiegedrag in ongeveer één op de vier situaties (26%) waarin ze aanwezig zijn uitvoeren. Verder is te zien dat stewards dit type interventiegedrag in ongeveer één op de acht situaties (12%) vertonen. Hoewel beide groepen dus in een minderheid van de situaties zwaar fysiek ingrijpen, doen politieagenten dat twee keer zo vaak als stewards. Het verschil in frequentie is statistisch significant ($p = 0,033$).

Het kan verrassend zijn dat de stewards relatief vaak fysiek ingrijpen, omdat dit niet in hun takenpakket zit. Gelet op eerder onderzoek naar het gedrag van omstanders tijdens openbare conflicten is dit echter niet verrassend. Studies tonen aan dat (burger) omstanders vaak ingrijpen om slachtoffers te helpen en conflicten te de-escaleren. (Philpot et al., 2020). Het lijkt er dus op dat de stewards – ondanks dat dit formeel niet tot hun taken behoort – slechts de algemene neiging van omstanders volgen om verantwoordelijkheid te nemen voor het beheersen van publieke conflicten. Tijdens de

interviews erkenden zowel agenten als stewards het geweldsmonopolie van de politie, maar ze beschreven ook hoe het duidelijke taakonderscheid tussen politie en stewards in de praktijk vervaagt. Een politieagent legde uit hoe stewards vaak aanwezig zijn in situaties waar fysiek ingrijpen moeilijk te vermijden is.

‘Wat je ziet, dat is natuurlijk betrokkenheid en beleving. En op het moment dat zij denken, hey, het loopt nu uit de hand, dan voelen zij zich ook betrokken en verantwoordelijk en willen ook wat doen. En zij doen echt afschermen, maar ze geven ook wel eens iemand een duw die ineens een agent in z’n rug wil aanvallen. Kijk, als burger mag jij wel geweld gebruiken op aangeven van de politie, zeg maar. Natuurlijk om jezelf te verdedigen. Maar als ik daar op de grond lig en ik dreig tegen mijn hoofd geschopt te worden, kan ik wel tegen hem zeggen van grijp even in, en hoe hij dat doet dat zien we daarna wel.’

Een andere agent erkende dat dit de politie belast met een verantwoordelijkheid om de stewards te beschermen:

‘Maar het kan ook zijn dat wij bij een incident uitkomen en ik zie die horecastewards op iemand liggen. Met alle goede bedoelingen, misschien hebben ze gewoon een grote vechtpartij voorkomen en houden ze er eentje in bedwang. Als wij daar als politie bij komen, moeten wij zorgen dat we het overnemen, dus niet onnodig lang die jongens op iemand laten liggen met alle goede bedoelingen. Daarna moeten wij het overnemen, zodat zij ook gewoon weer kunnen zorgen waar ze voor zijn, dus om ons te assisteren in de afscherming.’

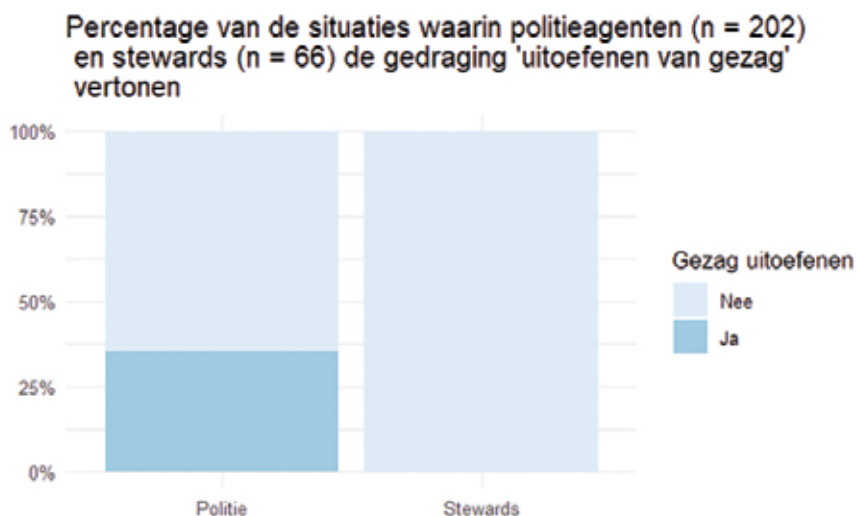
Hoewel deze agent stelt dat dergelijke interventies dus buiten de verantwoordelijkheden van de stewards vallen, ziet hij ze wel als essentieel in het waarborgen van een veilige werkomgeving voor de politie door wat hij ‘afscherming’ noemt. We komen hierna terug op dit ondersteunende gedrag. De volgende situatie, die we in het videomateriaal hebben waargenomen, illustreert de omstandigheden waarin de stewards direct geweld toepassen, en de verantwoordelijkheid van de politie om de situatie zo snel mogelijk over te nemen:

Het is zondagochtend vroeg. Een man loopt enigszins wankelend naar de ingang van een club en begint te schreeuwen en te spugen naar de uitsmijters. Vlak daarvoor probeerden dezelfde uitsmijters hem uit het etablissement te zetten en gooiden hem op straat, waar veel mensen een rookpauze nemen, in de rij staan om naar binnen te gaan of voorbijlopen. Tussen de menigte bevinden zich vier stewards die de situatie bekijken. De situatie escaleert wanneer omstanders zich ermee bemoeien en de agressie van de man verschuift naar de mensen om hem heen. Eerst probeert een van de uitsmijters de man neer te halen door hem te tackelen. Vervolgens grijpen hij en de andere aanwezige uitsmijters elk een arm van de man in een poging hem te bedwingen. De steward die het dichtst bij het gevecht staat, grijpt eerst het hoofd van de man

en vervolgens zijn arm als een van de uitsmijters er niet in slaagt om hem vast te houden. Vervolgens helpt hij de uitsmijters om de man vast te houden, terwijl de andere stewards toekijken. Het duurt slechts dertig seconden voordat de eerste politieagent arriveert, meteen zijn fiets neergooit en de positie van de steward overneemt. Even later arriveren er nog twee agenten die de positie van de uitsmijters overnemen, waarna ze de man naar de muur aan de zijkant van de straat begeleiden om hem te fouilleren, afgeschermd door de stewards.

2.3.3 Uitoefenen van gezag

Uitoefenen van gezag betreft het gebruik van gezag als interventiestrategie. Hieronder vallen bijvoorbeeld situaties waarbij het personeel een wapen trekt, handboeien om doet of conflictpartijen arresteert. De volgende figuur laat zien hoe vaak de twee groepsgroepen dit gedrag vertoonden uitgaande van het empirisch materiaal.

Zoals te zien is in de figuur, oefenen agenten gezag uit in ongeveer een derde van de conflictsituaties (35%). Stewards voeren deze handeling in geen van de situaties uit. Dit is logisch, aangezien de gedragingen die deel uitmaken van het uitoefenen van gezag, zoals iemand arresteren, zijn voorbehouden aan de politie in verband met haar geweldsmonopolie. Het verschil in de frequentie van dit gedrag tussen politieagenten en stewards is statistisch significant ($p < 0,001$). Het uitoefenen van gezag wordt, uitgaande van ons empirisch materiaal, dus uitsluitend uitgevoerd door politieagenten.

Samenvattend lijken alle drie de dwingende gedragingen vaker voor te komen bij politieagenten dan bij stewards, een duidelijke verdeling van taken die gebaseerd is op het

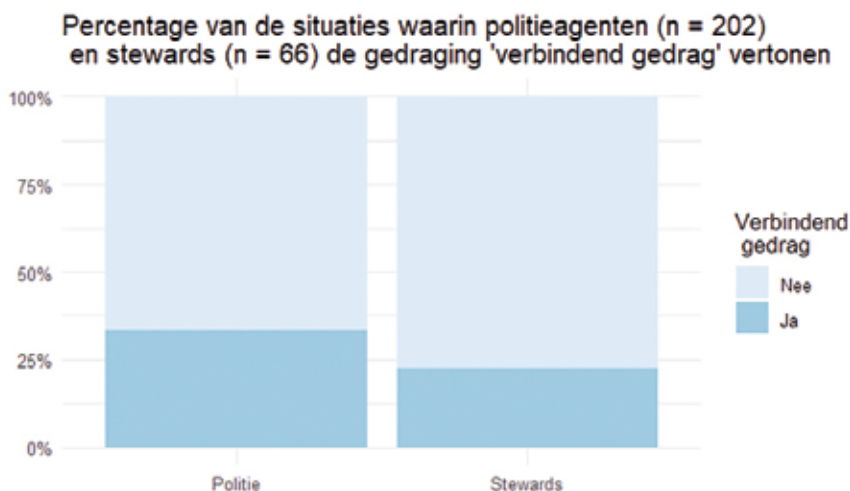
geweldsmonopolie van de politie. Het is echter belangrijk om te benadrukken dat stewards wel degelijk fysiek ingrijpen in de geanalyseerde situaties. Met name kwam licht fysiek ingrijpen voor in een derde van de situaties waarin stewards aanwezig waren.

2.4 Ondersteunend gedrag

Tot slot onderzoeken we de aanwezigheid van ondersteunend gedrag. Dit bestaat uit handelingen in conflictsituaties die niet direct tot de conflictpartijen zijn gericht, maar andere functies binnen de conflictsituatie dienen, zoals toeschouwers aanspreken of de slachtoffers van het conflict troosten. Ondersteunende gedragingen kunnen op vijf manieren worden uitgevoerd: verbindend gedrag, zorgzaam gedrag, afschermen, publieksgericht (interventie)gedrag en publieksgericht verbindend gedrag.

2.4.1 Verbindend gedrag

Verbindende gedragingen zijn vriendelijke handelingen zoals handen schudden, knuffelen, lachen of vergelijkbare gedragingen. De volgende figuur laat zien hoe vaak de twee beroepsgroepen dit soort gedrag vertonen tijdens conflicten.

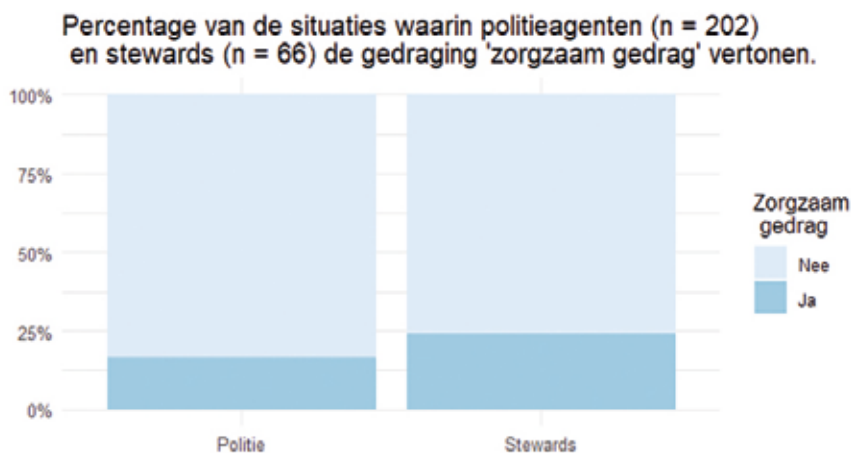
Politieagenten vertonen verbindend gedrag in een derde van de situaties waarin ze aanwezig zijn (33%). De stewards vertonen dit gedrag in minder dan één op de vier situaties (23%). De figuur laat dus zien dat de stewards uit de steekproef minder vaak verbindend gedrag vertonen dan de politie. Dit verschil is echter niet statistisch significant ($p = 0,142$). Hoewel in de steekproef verbindend gedrag vaker voorkomt bij de politie dan bij de stewards, kunnen we niet met zekerheid zeggen of dit verschil een toevallige variatie is of een systematisch verschil. Wanneer we sociaal en verbindend

gedrag in het videomateriaal waarnemen, vindt dit doorgaans plaats in de laatste fase van de interventie, nadat de intensiteit van het conflict is afgenomen:

Twee politieagenten, een man en een vrouw, zijn zojuist tussen de partijen gekomen tijdens een groepsgevecht. Het conflict vindt plaats op een zondagochtend, op een leeg plein aan de rand van het uitgaansgebied. Zes mensen, allemaal jonge mannen, zijn aan het vechten. De twee agenten hebben de groep op een professionele manier van elkaar gescheiden, en terwijl de mannelijke agent met twee van de jongens uit beeld loopt, blijft de vrouw achter met vier anderen. Het conflict is duidelijk voorbij en de agente luistert naar de jongens en vervolgens naar een paar naderende omstanders die vertellen wat ze net hebben gezien. Dit duurt ongeveer tien minuten. Vervolgens komt haar collega terug en de vrouwelijke agent gebaart dat de jongens hun weg mogen vervolgen, maar laat ze niet vertrekken voordat ze een hand heeft gegeven en een high five heeft gedaan met een van hun tegenstanders.

2.4.2 Zorgzaam gedrag

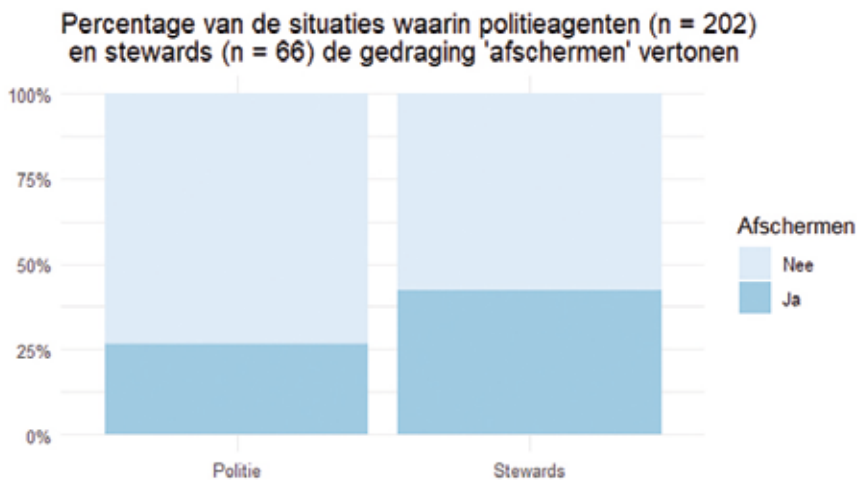
Zorgzaam gedrag, het tweede type ondersteunend gedrag, omvat het aanbieden van enige vorm van praktische of emotionele hulp aan iemand in de conflictsituatie. Voorbeelden hiervan zijn water geven aan iemand die overstuur is, over diens schouder wrijven of zachtjes omhelzen.

In deze figuur zien we dat zorgzaam gedrag relatief weinig voorkomt bij beide beroepsgroepen. Politieagenten vertonen zorgzaam gedrag in ongeveer 16% van de conflictsituaties, terwijl dit bij stewards 24% is. Dit verschil tussen de twee groepen is niet statistisch significant ($p = 0,214$). Zowel politieagenten als stewards vertonen dus weinig zorgzaam gedrag in de geobserveerde conflictsituaties.

2.4.3 Afschermen

Het derde type ondersteunende gedrag is afschermen, waarbij een persoon zijn lichaam gebruikt om het gebied waar het conflict of de interventie plaatsvindt af te schermen. Stewards en agenten doen dit door met hun rug naar de situatie te gaan staan, en met hun gezicht naar de toeschouwers. Dit gedrag houdt in dat er met het lichaam een muur of lijn wordt gevormd die als scheiding dient voor de mensen die eromheen staan, en is dus niet bedoeld om mensen fysiek onder controle te houden. Dit gedrag wordt doorgaans uitgevoerd om ruimte te creëren voor anderen om interventiegedrag te vertonen dat zich richt op de conflictpartijen, zonder dat de omstanders te dichtbij komen of ingrijpen in het conflict. Het is gedrag dat mensen juist op afstand houdt van het conflict.

Zoals we in de figuur zien, vertonen politieagenten dit gedrag in iets meer dan een vierde van de situaties (27%), terwijl stewards dit gedrag uitvoeren in twee vijfde van de situaties waarin ze aanwezig zijn (42%). Dit verschil is statistisch significant ($p = 0,025$). Het lijkt erop dat op het moment dat de stewards aanwezig zijn, ze vaker afschermen dan politieagenten. Zowel stewards als politieagenten beschrijven afscherming als een van de kerntaken van de stewards in conflictsituaties. Een van de stewards legde uit hoe dit werkt:

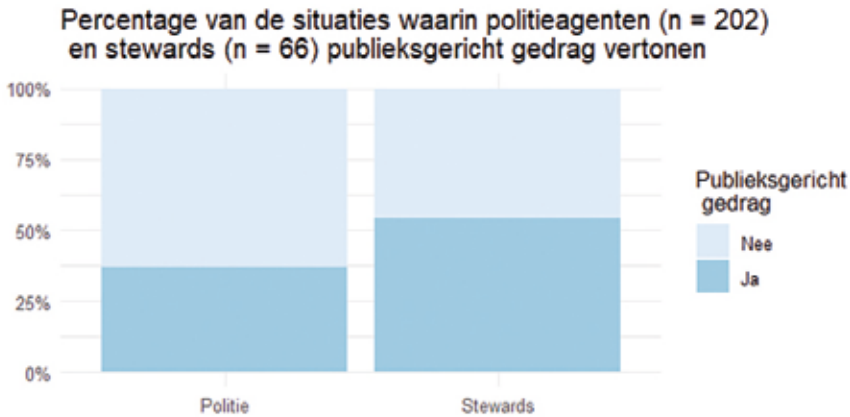
‘Maar het belangrijkste is afschermen, dat is het belangrijkste. Als jij de agente bent en hij is de dader, dan maken wij een kom om jullie heen en kunnen hen [de politie] op de dader richten, zodat wij de ogen naar het publiek hebben, want die komen natuurlijk allemaal erbij en die willen zich ermee bemoeien, en we moeten ze soms ook zo wegduwen als het nodig is als ze er doorheen proberen te komen. We laten niemand erdoorheen komen, niemand. Ja, dat is voor mij de gouden regel.’

In het videomateriaal hebben we dit gedrag ook vaak waargenomen:

Op een vroege zaterdagochtend maakt een man ruzie met een uitsmijter op een plein. Twee van zijn vrienden zijn ook aanwezig en proberen de situatie te kalmeren. Ze proberen eerst met hem te praten en wanneer dat niet werkt, leiden ze zijn aandacht van de uitsmijter af en leiden hem naar het midden van het plein. Ondanks de voortdurende pogingen van zijn vrienden blijft de man agressief gedrag vertonen: hij schopt zijn schoenen uit en trekt vervolgens zijn jas en shirt uit. Uiteindelijk arriveren er twee politieagenten die hem, na kort met hem gepraat te hebben, naar de muur van een gebouw aan de zijkant van het plein begeleiden om hem te arresteren. Zijn vrienden blijven een paar meter terug staan, maar stappen, na een halve minuut met elkaar overlegd te hebben, naar voren om zich met de arrestatie te bemoeien door voor hun maatje te pleiten. De agenten, die druk bezig zijn om de verbaal en fysiek tegenstribbelende arrestant in de boeien te slaan en duidelijk last hebben van deze afleiding, gebaren dat ze weg moeten blijven. Het duo gehoorzaamt enigszins en doet een stapje terug, maar beiden blijven praten met de agenten. Dan komen er twee stewards de hoek om, rennen met uitgestrekte armen op de groep af en plaatsen zich tussen de politieagenten en de bemoeizuchtige vrienden, waardoor deze verder achteruit stappen. De vrienden blijven nu ruzie maken met de stewards. Een van de stewards wijst de vrienden op het eerder weggegooide shirt en gebaart dat ze het moeten oprapen, wat ze doen. Twee nieuwe politieagenten arriveren. Zij positioneren zich tussen de stewards en de agenten die de arrestatie verrichten. De vrienden blijven een tijdje met de stewards praten, maar proberen dan om hen heen naar de net gearriveerde agenten te gaan. Beide agenten stappen naar voren, elk aan een kant van de stewards, en vormen zo een rij van vier mannen totdat de arrestatie is afgerond.

2.4.4 **Publieksgericht gedrag**

Het vierde type ondersteunend gedrag is publieksgericht gedrag. Dit gaat om acties die gericht zijn op personen die niet betrokken waren bij het conflict, maar slechts toeschouwers of omstanders waren. Het betreft handelingen zoals toeschouwers van het conflict vertellen dat ze zich moeten verplaatsen of het publiek fysiek dwingen zich terug te trekken en weg te blijven van het conflict.

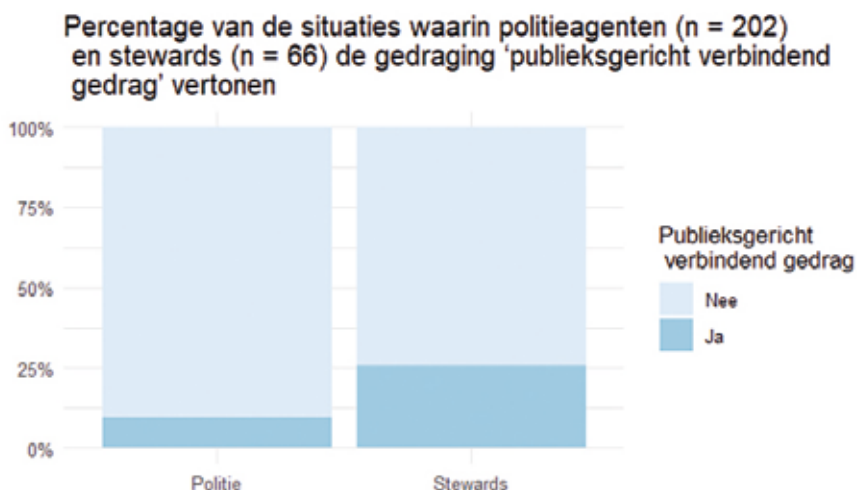
Uit de vorenstaande figuur blijkt dat de politieagenten in de steekproef in 37% van de conflictsituaties waarin zij aanwezig zijn publieksgericht gedrag vertonen. Bij de stewards is dit 55%. Dit verschil in frequentie tussen de beroepsgroepen is statistisch significant ($p = 0,012$). Hoewel beide beroepsgroepen publieksgericht gedrag vertonen, wijzen de data erop dat dit gedrag gangbaarder is voor stewards. Een voorbeeld van hoe de stewards hun aandacht op het publiek richten, wordt in het volgende videotranscript weergegeven:

Het is zondagochtend vroeg en voor een bar op straat staan twee uitsmijters met een groepje van vijf personen te praten. Twee van hen, allebei jonge vrouwen, schreeuwen en zijn duidelijk overstuur. Een politiebusje komt aan en parkeert midden op straat. Doordat er slechts een paar meter ruimte is tussen de rand van het (afgesloten) terras en de muur van het gebouw aan de overkant, is er aan beide zijden van het busje maar weinig ruimte voor mensen om door te lopen. In de smalle ruimte tussen het busje en de muur stappen de twee agenten uit het busje en gaan, samen met twee extra agenten die kort daarna arriveren, in gesprek met de uitsmijters en de vrouwen. Door de grote stroom voorbijgangers in beide richtingen en het busje dat het grootste deel van de straat blokkeert, wordt hun gesprek regelmatig onderbroken door mensen die zich ertussen proberen te wurmen. Totdat er twee stewards arriveren en zich aan de achterkant van het busje opstellen, waardoor de toegang tot de groep politieagenten wordt geblokkeerd en de agenten de ruimte krijgen om de situatie af te handelen. Echter, omdat voorbijgangers nu de uniformen van de politieagenten die achter de stewards staan niet meer kunnen zien, neemt het aantal mensen dat probeert te passeren toe. Gedurende drie minuten wijzen de stewards minimaal vijf keer mensen naar de overkant van de straat; soms met een gebaar, soms door ze fysiek tegen te houden en in de juiste richting te duwen. Een van de laatsten, een man met een blauwe trui die eerder op het terras had zitten drinken, besluit een gesprek aan te knopen

met een van de stewards. Ze praten een paar minuten, lachen allebei, voordat ze het gesprek beëindigen met een box en de stewards de man nogmaals instrueren om zijn weg aan de andere kant van het busje te vervolgen.

2.4.5 **Publieksgericht verbindend gedrag**

Het vijfde en laatste type ondersteunend gedrag, publieksgericht verbindend gedrag, betreft gedrag waarbij de beroepsgroepen sociaal contact proberen te maken met toeschouwers. Dit omvat bijvoorbeeld informele sociale interacties zoals ongedwongen praten, handen schudden of iemand een box geven. Vergeleken met publieksgericht gedrag zoals hiervoor beschreven, gaat het bij publieksgericht verbindend gedrag minder om het geven van aanwijzingen of het dwingen om iets te doen, maar meer om interacties op een informele, ontspannen en socialiserende manier.

De vorenstaande figuur laat zien dat de politieagenten in ongeveer 10% van de situaties waarin ze aanwezig zijn publieksgericht verbindend gedrag vertonen, terwijl de stewards dit gedrag in meer dan een kwart van de situaties (26%) vertonen. Dit verschil tussen de twee beroepsgroepen is statistisch significant ($p = 0,002$). Hoewel contact maken met het publiek een relatief weinig voorkomend gedrag is voor beide groepen, doen de stewards in de steekproef dit drie keer vaker dan de politieagenten. De stewards maken dus vaker op een sociale en informele manier contact met het publiek dan de politieagenten.

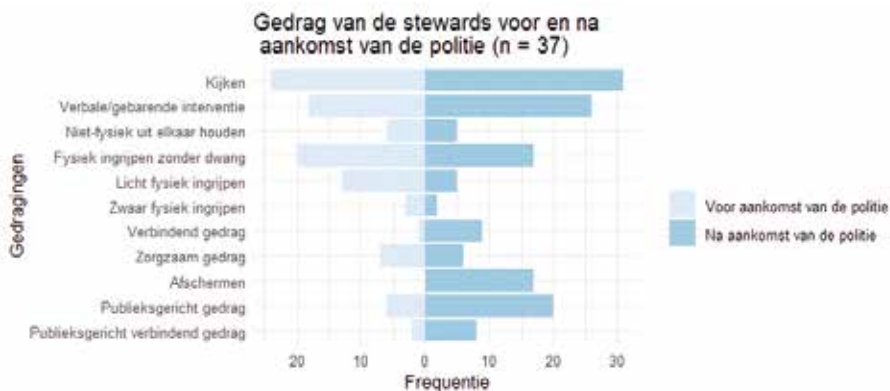
Samenvattend worden twee van de vijf ondersteunende gedragingen even vaak uitgevoerd door stewards als door politieagenten, en drie gedragingen worden vaker door de stewards uitgevoerd. De drie gedragingen die vaker door de stewards worden uitge-

voerd zijn gedragingen die gericht zijn op het publiek. Hoewel zowel de politie als de stewards ondersteunend gedrag vertonen dat zich richt op andere aspecten van de conflictsituatie dan strikt ingrijpen in het conflict zelf, wijst de data erop dat publieksgericht hulpverlenend gedrag vaker voorkomt onder stewards. De stewards lijken zich dus, meer dan de politieagenten, te richten op het beheersen van de algemene situatie.

2.5 Veranderingen in het gedrag van stewards na aankomst van de politie

Het is nog niet duidelijk of de hiervoor beschreven gedragingen van politieagenten en stewards elkaar aanvullen – en zij elkaar dus helpen bij het de-escaleren van een conflict –, vervangen of beide. Om deze vraag te beantwoorden hebben we ingezoomd op het gedrag van de stewards voor en nadat de politie op de locatie van de conflicten aankwam. Dit gedeelte van de analyse focust zich op een subselectie van 37 situaties waarin eerst de stewards arriveren en vervolgens de politie, om zo de gedragingen van de stewards met en zonder aanwezigheid van politie te kunnen vergelijken. De volgende figuur laat de frequentie zien van de verschillende gedragingen van de stewards voor en na de aankomst van de politie.

De horizontale balken in de figuur tonen de frequentie per gedraging voor en na aankomst van de politie. De lichtblauwe balk links toont de frequentie van het gedrag voordat de politie arriveerde en de donkerblauwe balk rechts toont de frequentie van hetzelfde gedrag nadat de politie arriveerde. We zullen kort ingaan op de verschillende gedragingen in de figuur.

Het eerste in de figuur vermelde gedrag is kijken. Dit gedrag komt vaker voor na de komst van de politie (84%) dan ervoor (65%), hoewel de stewards dit gedrag in de meerderheid van de gevallen zowel voor als na de komst van de politie vertonen.

De volgende drie in de figuur genoemde gedragingen zijn de niet-dwingende interventiegedragingen: verbale/gebarende interventie, niet-fysiek uit elkaar houden en

niet-dwingende fysieke interventie. Deze drie gedragingen lijken ongeveer even vaak voor als na de aankomst van politie te worden uitgevoerd door de stewards. Verbaal/gebarend ingrijpen komt zowel vóór (49%) als ná (70%) de komst van de politie voor, maar vaker erna. Niet-fysiek uit elkaar houden en niet-dwingende fysieke interventie worden beide iets vaker uitgevoerd voor de komst van de politieagenten, maar dit verschil is klein.

De volgende twee gedragingen zijn de dwingende fysieke interventiegedragingen (let op: het uitoefenen van gezag kwam niet voor in deze deelsteekproef). Beide gedragingen worden vaker uitgevoerd door de stewards voordat de politie arriveert. Dit is vooral zichtbaar bij 'licht fysiek ingrijpen', dat in 35% van de conflictsituaties voorkomt voordat de politie arriveert en slechts in 14% nadat de politie arriveert. Hoewel er een vergelijkbaar patroon is voor zwaar fysiek ingrijpen, is dit gedrag vrij zeldzaam en komt het dus slechts in enkele situaties in de deelsteekproef voor.

De overige zes gedragingen zijn de assisterende gedragingen. Deze gedragingen komen over het algemeen vaker voor nadat de politie is gearriveerd. Verbindend gedrag komt voor in 3% van de situaties voordat de politie arriveert en in 24% van de situaties nadat de politie is gearriveerd. Afscherming vindt uitsluitend plaats na de aankomst van de politie, in 46% van de situaties. Deze bevinding is in lijn met een bevinding die terugkomt in de kwalitatieve data: afscherming wordt beschouwd als een primaire taak van de stewards. In 16% van de conflictsituaties voordat de politie arriveert en in 54% van de situaties nadat de politie arriveert, vindt publieksgericht gedrag plaats. Een vergelijkbaar patroon is te zien bij verbindend gedrag richting het publiek dat in 5% van de situaties voor de komst van de politie en in 22% van de situaties na de komst van de politie wordt vertoond. De uitzonderingen op het beschreven patroon dat assisterende gedragingen over het algemeen meer voorkomen na de aankomst van de politie dan ervoor, zijn emotioneel en functioneel helpen. Emotioneel helpen komt vrij weinig voor maar komt even vaak vóór als ná de komst van de politie voor, en functioneel helpen komt vaker voor in de situaties vóór de komst van de politie.

Over het algemeen laat de figuur zien hoe de komst van de politie sommige acties van de stewards verandert. Een belangrijk inzicht is dat het gebruik van licht fysieke interventies door de stewards afneemt wanneer de politie arriveert. Dit laat waarschijnlijk zien dat de politie, door haar autoriteit en geweldsmonopolie, de rol van het uitvoeren van dergelijke fysieke interventies op zich neemt zodra ze arriveert. Dit strookt met de formele taakverdeling tussen de stewards en de politie die ingaat zodra de politie aanwezig is. Dit wijst erop dat er vervanging plaatsvindt van ingrijpen door de stewards naar ingrijpen door de politie vanaf het moment dat zij aankomt.

Een ander belangrijk inzicht is dat de stewards een aantal gedragingen vaker uitvoeren nadat de politie is gearriveerd, zoals verbindend gedrag, afscherming, publieksgericht gedrag en verbinding met het publiek. Dit is waarschijnlijk het gevolg van een taakver-

deling tussen de groepen. Wanneer de politie arriveert, neemt zij de verantwoordelijkheid over om geweld te de-escaleren en directe dwingende interventies uit te voeren. Dit stelt de stewards op hun beurt in staat om zich te richten op andere noodzakelijke taken waar de politie misschien geen tijd voor heeft. In plaats van dezelfde acties als de politie uit te voeren, pakken de stewards nu meer ondersteunende rollen. Deze ondersteuning kan bestaan uit het helpen van de politie, bijvoorbeeld door middel van afscherming. De stewards richten zich met name op het herstellen van de sociale orde die is verstoord door het conflict. Dit doen ze door middel van verbindend gedrag en door de dialoog aan te gaan en contact te maken met het publiek. Dit laat zien dat de stewards de interventie van de politie aanvullen door middel van ondersteunend gedrag.

2.6 Samenvatting

In dit hoofdstuk hebben we onderzocht welk gedrag stewards en politieagenten vertonen tijdens conflictsituaties op straat. Over het algemeen zien we twee gedragsrollen: de rol van de politie richt zich op het uitoefenen van gezag en het beheersen van conflicten door middel van dwingend ingrijpen, en de rol van de stewards richt zich meer op verbindende handelingen en sociaal contact leggen met de aanwezigen. Deze variatie wordt deels verklaard door hun verschillende functiebeschrijvingen: stewards worden verondersteld servicegericht te zijn, zich bezig te houden met het publiek en kleinere problemen op te lossen, terwijl politieagenten verantwoordelijk zijn voor het afhandelen van interpersoonlijke conflicten en geweld.

Het is echter belangrijk om te benoemen dat deze verschillen tussen de groepen niet betekenen dat hun gedragingen niet overlappen. Hoewel stewards minder vaak fysiek ingrijpen dan de politie, betekent dit niet dat ze dit gedrag helemaal niet vertonen. En zo voert de politie evengoed ook verbindende acties uit, wat laat zien dat goed politiewerk ook betekent dat je het publiek op een humane en empathische manier tegemoet treedt. Onze analyse laat dus patronen zien in de frequentie van gedrag binnen de twee beroepsgroepen. Deze verschillen zijn niet binair, maar bestaan in gradaties.

Tot slot hebben we laten zien hoe het gedrag van de stewards verandert voor en na de aankomst van de politie. Stewards grijpen actiever in een conflict in als de politie niet aanwezig is, en na aankomst van de politie switchen ze naar meer ondersteunend gedrag. In onze terminologie zien we dus zowel vervanging als aanvulling tussen de stewards en de politie. We zien vervanging omdat de politie vaak het dwingend ingrijpen van de stewards overneemt als ze aankomen, maar we zien ook aanvulling omdat de stewards dan een andere taak op zich nemen door hulpverlenend gedrag te vertonen. In de samenwerking tussen de stewards en de politie zien we dus indicaties voor zowel vervanging als aanvulling.

3. **Hoe stewards de politie beïnvloeden bij het de-escaleren van agressie**

In het vorige hoofdstuk hebben we laten zien dat de stewards, voordat de politie arriveert, verschillende taken uitvoeren, zoals ingrijpen in het conflict door middel van gebaren, niet-dwingende fysieke acties en het in bedwang houden van de conflictpartijen. Als de politie arriveert, verschuiven de stewards hun aandacht grotendeels van de conflictpartijen naar de omstanders door middel van gedragingen zoals verbinden, afscherming en publieksgericht gedrag. Deze gedragingen helpen die omstanders te kalmeren die mogelijk problemen zouden kunnen veroorzaken, vergemakkelijken vredeshandhaving en bemiddeling, en voorkomen verdere escalatie van het conflict. Daarnaast kunnen deze acties helpen om een veiligere omgeving voor de politie te creëren, waardoor de kans op buitensporig geweld afneemt omdat agenten het gevoel hebben meer controle over de situatie te hebben.

Tot nu toe hebben we de dynamiek tussen stewards en politie bekeken als een verdeling van taken, zonder na te gaan of de taakuitvoering van de ene groep de effectiviteit van de taakuitvoering van de andere groep beïnvloedt. Om dit te onderzoeken, analyseren we of de aanwezigheid van stewards en hun betrokkenheid bij de conflictpartijen een positieve invloed heeft op het vermogen van de politie om conflicten succesvol te de-escaleren. We vergelijken situaties waarin de politie als enige aanwezig is met situaties waarin zowel de politie als stewards aanwezig zijn, met als hypothese dat de politie effectiever functioneert in samenwerking met de stewards. Voor deze analyse hebben we het beperkte aantal gevallen waarin alleen de stewards aanwezig zijn buiten beschouwing gelaten, wat een steekproef van 202 video's opleverde.

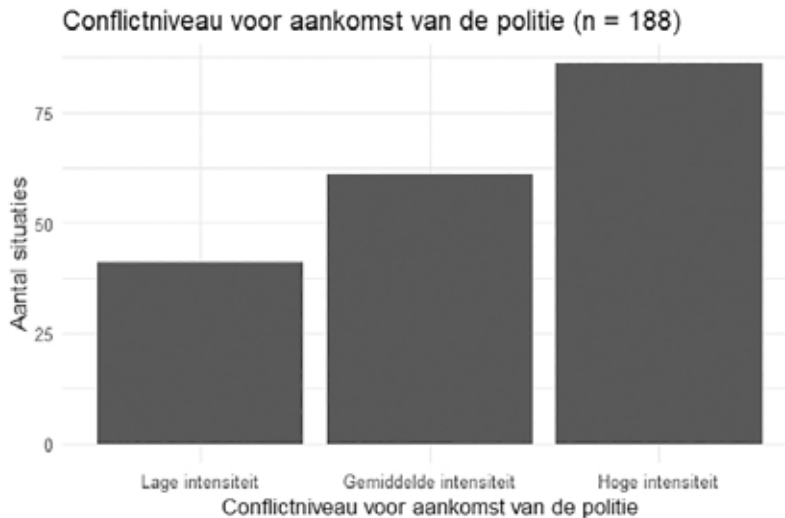
Onze analyse bevat twee stappen. Eerst kijken we op een beschrijvende manier hoe de komst van de politie de intensiteit van conflicten beïnvloedt. Daarna onderzoeken we door middel van regressieanalyses of de effectiviteit van de politie in het de-escaleren van de conflicten wordt beïnvloed door de aanwezigheid en de acties van de stewards.

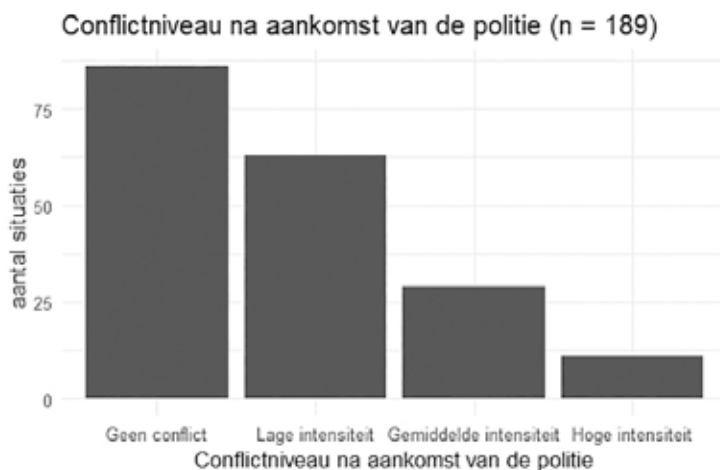
3.1 **Intensiteit van het conflict voor en na aankomst van de politie**

Om variaties in de intensiteit van conflicten te meten, gebruikten we een schaal met vier niveaus: 'geen conflict', 'lage intensiteit' (d.w.z. verbaal/gebarend conflict zonder lichamelijk contact), 'middelmattige intensiteit' (niet-gewelddadig lichamelijk gedrag of agressieve gebaren) en 'hoge intensiteit' (direct lichamelijk geweld zoals slaan en

schoppen). Door middel van deze schaal hebben we vervolgens de intensiteit van het conflict op twee momenten gemeten. Eerst hebben we het hoogste conflictniveau gemeten in de 30 seconden voordat de politie ter plaatse kwam. Na de aankomst van de politie hielden we rekening met een periode van twintig seconden waarin ze konden ingrijpen in het conflict. Vervolgens noteerden we het hoogste conflictniveau in de dertig seconden na de interventieperiode. Door de conflictniveaus voor en na de politie-interventie te vergelijken, konden we bepalen of de kans op de-escalatie van het conflict na de komst van de politie groter is als het ingrijpen wordt ondersteund door aanwezige stewards dan in situaties waarin de politie als enige aanwezig is.

De bovenste figuur toont het conflictniveau vóór de komst van de politie. Hieruit blijkt dat het meest voorkomende conflictniveau vóór de komst van de politie 'hoge intensiteit' was. Bijna de helft van de waargenomen situaties bereikten dit conflictniveau voordat de politie arriveerde, wat te verwachten is omdat professionals meestal ter plaatse worden geroepen als anderen, waaronder stewards en omstanders, niet in staat zijn om het conflict te beheersen. De figuur laat ook zien dat 33% van de conflictsituaties van gemiddelde intensiteit was voordat de politie arriveerde. Ten slotte was 22% van de conflictsituaties van lage intensiteit voordat de politie ingreep. Onze steekproef is dus relatief scheef verdeeld over middelzware en zware conflictsituaties.

De figuur eronder laat de hoogste gemeten conflictniveaus 30 seconden na de interventieperiode zien. Deze figuur laat een omgekeerde trend zien ten opzichte van de figuur links; de meest voorkomende intensiteit van het conflict na de interventie is het laagste niveau op de schaal. 46% van de situaties betreft 'Geen conflict' en slechts 6% van de conflicten is van hoge intensiteit. Deze cijfers wijzen op situaties van een hogere intensiteit vóór de interventie en situaties met een lagere intensiteit daarna. We weten echter nog steeds niet hoe deze twee meetpunten met elkaar verbonden zijn. Is het zo dat situaties met een hoge intensiteit volledig de-escaleren na de interventie, terwijl mildere situaties hetzelfde blijven? Of de-escaleren bijna alle conflicten een beetje?

Om deze vraag te beantwoorden, hebben we de twee meetpunten van intensiteit vergeleken en vastgesteld dat de meeste conflictsituaties inderdaad de-escaleren. In 80% van de conflictsituaties neemt de intensiteit van het conflict af na aankomst van de politie. Het grootste deel van de de-escalaties betreft situaties die voor het politieoptreden hoog in intensiteit waren; 91% van deze situaties is na het optreden van de politie lager in intensiteit. Dit geldt voor 84% van de conflictsituaties die voor het politieoptreden van gemiddelde intensiteit waren, en voor 53% van de situaties die voor het politieoptreden van lage intensiteit waren. Dit geeft aan dat politie-interventies succesvoller zijn in conflictsituaties met een hogere intensiteit.

Er zijn bijna geen gevallen in onze data waarin conflicten escaleren na politie-interventie. In totaal zijn er zes situaties binnen de steekproef waarin de intensiteit van het conflict na de interventie hoger is dan de aanvankelijke intensiteit van het conflict. Drie van deze conflicten waren voor de interventie gemiddeld in intensiteit en escaleerden daarna naar hoge intensiteit. De overige drie conflicten waren van lage intensiteit voordat de politie ingreep en escaleerden daarna tot middelhoog. Er zijn geen voorbeelden

van conflicten die escaleerden van een lage intensiteit voor het politieoptreden naar een hoge intensiteit erna. Samenvattend leveren de data overtuigend bewijs dat de politie erin slaagt conflicten te de-escaleren. Dit brengt ons bij de centrale vraag van dit hoofdstuk: wordt deze de-escalatie nog effectiever wanneer de politie samenwerkt met stewards? In de volgende alinea's presenteren we een regressieanalyse die deze vraag helpt beantwoorden.

3.2 Variabelen

Onze uitkomstvariabele, *de intensiteit van het conflict*, wordt gemeten met behulp van een schaal met vier niveaus van conflictintensiteit. Deze schaal is geoperationaliseerd als een binaire variabele die aangeeft of de intensiteit van het conflict wel of niet afneemt na de komst van de politie. Onze belangrijkste voorspellende variabele, *de gezamenlijke aanwezigheid van politie en stewards*, meet of de politie alleen of samen met de stewards optrad. Ook dit is een binaire variabele, waarbij de gevallen waarin de politie alleen opereerde als referentiecategorie gelden.

Het simpelweg vergelijken van de de-escalatiepogingen van de stewards en de politie met die van alleen de politie is niet voldoende om de impact op de conflictintensiteit te begrijpen, aangezien ook andere factoren van invloed kunnen zijn op de escalatie. Voorbeelden van dergelijke factoren zijn het soort interventiegedrag van de stewards en de politie, het aantal aanwezige agenten en de betrokkenheid van omstanders. Om te bepalen of de politie efficiënter is in het de-escaleren van conflicten met de hulp van stewards, controleren we voor de volgende zes potentiële verstoringen.

Ten eerste is een mogelijke voorspeller van een succesvolle de-escalatie door de politie de *intensiteit* van het conflict. We gebruikten een dummyconstructie om drie niveaus van conflictintensiteit te onderscheiden: de referentiecategorie 'lage intensiteit' (verbaal/gebarend conflict zonder fysiek contact), 'middelmatige intensiteit' (niet-gewelddadig fysiek gedrag of agressieve gebaren) en 'hoge intensiteit' (direct fysiek geweld zoals slaan of schoppen).

Ten tweede, om mee te nemen dat niet alleen de aanwezigheid maar ook de acties van de stewards het politiewerk zouden kunnen beïnvloeden, hebben we gemeten of sprake was van *interventiegedragingen van stewards* gericht op de conflictpartijen. De referentiecategorie is dat de stewards dit gedrag niet vertoonden.

Ten derde nemen we het *aantal politieagenten* in het model op om rekening te houden met het aantal agenten dat aanwezig is in de conflictsituaties. Zoals eerder vermeld, zijn er meestal twee agenten aanwezig in conflictsituaties, maar dit varieert, en als er meer agenten aanwezig zijn, kunnen ze de conflictsituaties misschien gemakkelijker de-escaleren. In de analyse is het aantal aanwezige agenten opgenomen als een continue (tel)variabele.

Ten vierde is het belangrijk om te kijken naar het *soort interventiegedrag van de politie* in de eerste 30 seconden na aankomst. De politieagenten vertonen verschillende gedragingen om conflicten te beheersen en de aard van deze gedragingen kan van invloed zijn op het verloop van de intensiteit van het conflict. Daarom hebben we het interventiegedrag ingedeeld volgens een schaal: het laagste niveau is geen interventie/kijken, het niveau erna is niet-fysiek ingrijpen (bijvoorbeeld kalmerende handgebaren), gevolgd door fysieke interventie en tot slot het uitoefenen van gezag. Verbale of niet-fysieke interventie is het meest voorkomende interventieniveau in de eerste 30 seconden na aankomst van de politie op de plaats van het conflict: in 40% van de geobserveerde conflictsituaties was dit het hoogste interventieniveau. Daarna volgen fysieke interventie (37%), geen interventiegedrag (15%) en uitoefenen van gezag (8%). Hoewel ingrijpen door de politie de norm is, worden de zwaarste interventies slechts in een minderheid van de situaties uitgevoerd. In het model nemen we het type interventiegedrag van de politieagenten mee als dummyvariabele, met 'geen interventie' als referentiecategorie.

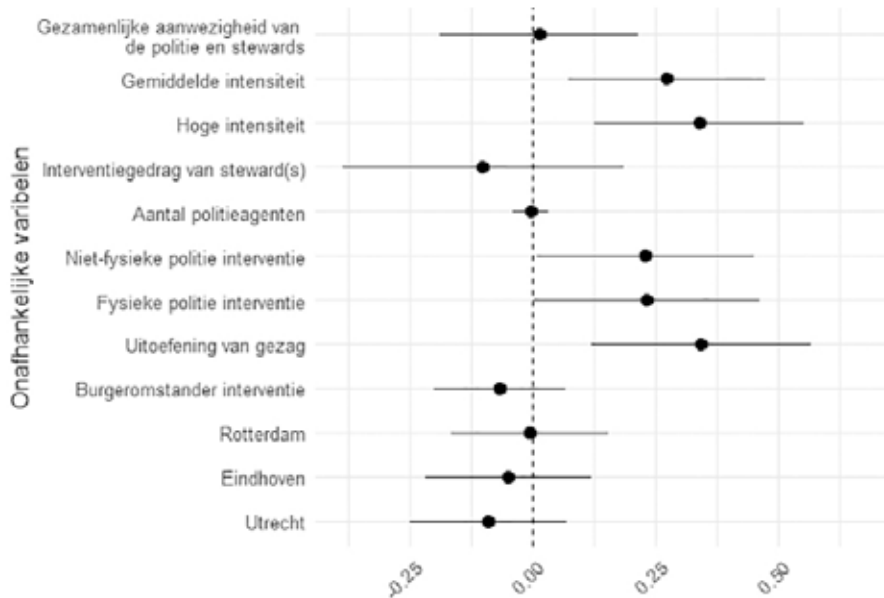
Ten vijfde zijn er naast de interventie van de twee beroepsgroepen in kwestie ook andere mensen aanwezig bij de conflictsituaties. Het is gebruikelijk voor burgeromstanders om in actie te komen en zij slagen er vaak in om interpersoonlijke conflicten te de-escaleren wanneer de politie niet in de buurt is (Ejbye-Ernst, 2022). Om hiervoor te controleren, hebben we gemeten of *burgeromstanders tussenbeide kwamen* in de conflicten in de 30 seconden nadat de politie arriveerde. In onze steekproef was er in ongeveer 62% van de geobserveerde conflictsituaties sprake van een interventie door een burgeromstander. Voor de statistische analyse hebben we dit interventiegedrag van de omstanders gemeten met een binaire variabele voor wel of niet ingrijpen.

Ten slotte hebben we, om te controleren voor eventuele verschillen tussen de verschillende *steden*, ook een variabele opgenomen om te controleren voor verschillen in hoe de politie zich in de verschillende steden zou kunnen gedragen. De vier steden zijn in het model opgenomen als een dummyconstructie met Amsterdam als referentiecategorie.

3.3 Regressieresultaten

Vervolgens onderzochten we het verband tussen de aanwezigheid van de stewards en de waarschijnlijkheid van succesvolle de-escalatie door de politie aan de hand van lineaire waarschijnlijkheidsmodellen. Houd er rekening mee dat de geschatte effecten van deze modellen in procentpunten worden aangegeven. In eerste instantie gebruikten we een bivariaat model zonder enige controlevariabelen. Dit regressiemodel laat zien dat de aanwezigheid van stewards geen statistisch significant verband heeft met de waarschijnlijkheid van de-escalatie door de politie ($B = -0,01$, CI 95% $[-0,16, 0,14]$, $p = 0,914$). Daarna gebruikten we een multivariaat model waarbij we controlevariabelen introduceerden om de invloed van andere mogelijke verstorende factoren mee te ne-

men. De resultaten van de multivariate analyse worden getoond in de onderstaande figuur.

De multivariate analyse laat zien dat het meenemen van controlevariabelen het verband tussen de aanwezigheid van stewards en de uitkomstvariabele niet verandert: de gezamenlijke aanwezigheid van de politie en de stewards blijft niet statistisch significant als voorspeller voor de-escalatie. Dit kunnen we zien aan het betrouwbaarheidsinterval van deze parameter dat overlapt met de stippellijn, wat aangeeft dat er geen statistisch significante verschillen zijn. We vinden dus geen bewijs dat de aanwezigheid van stewards verband houdt met de kans dat de politie een interpersoonlijk conflict succesvol de-escaleert.

Om deze relatie verder te onderzoeken, gebruiken we het opgestelde model om de Bayes-factor voor de co-aanwezigheid van de politie en stewards te berekenen. Met deze maat kunnen we het relatieve bewijs voor zowel de nulhypothese (de aanwezigheid van stewards heeft *geen* verband met de-escalatie door de politie) als de alternatieve hypothese (de aanwezigheid van stewards heeft *wel* verband met de-escalatie door de politie) kwantificeren. Waar andere statistische toetsen ons alleen in staat stellen om bewijs tegen de nulhypothese te kwantificeren, kunnen we dit met de Bayes-factor ook doen voor de nulhypothese. We hebben de Bayes-factor bepaald op basis van BIC-waarden (Wagenmakers, 2007). Deze waarden nemen toe wanneer de gezamenlijke aanwezigheid van politie en stewards als voorspeller wordt opgenomen in ons regressiemodel. Een toenemende BIC-waarde geeft aan dat de opgenomen voorspeller

de geschiktheid van het model voor de data verminderd. De Bayes-factor suggereert dat de data ongeveer 13 keer waarschijnlijker zijn onder de nulhypothese dan onder de alternatieve hypothese. Dit betekent dat het werk van stewards geen verband lijkt te houden met de waarschijnlijkheid dat een conflictsituatie de-escalereert nadat de politie heeft ingegrepen.

We bespreken kort de meegenomen controlevariabelen, hoewel het belangrijk is om te benadrukken dat ze enkel zijn opgenomen als controle, en niet als primaire resultaten. De modellen zijn dan ook niet gespecificeerd om correcte resultaten voor deze variabelen op te leveren. Daarnaast neemt het risico op een vals-positieve fout – waarbij wordt geconcludeerd dat er een statistisch effect is terwijl dat niet zo is – toe wanneer er een groot aantal controlevariabelen in een regressiemodel wordt opgenomen.

De interventiegedragingen van de stewards en de omstanders bleken geen verband te houden met de-escalatie van conflicten. Ook het aantal aanwezige politieagenten is geen significante voorspeller in het statistische model. We vonden daarentegen wel dat alle soorten interventies van de politie – niet-fysieke interventie, fysieke interventie en uitoefenen van gezag – de de-escalatie van conflicten in statistisch significante dan wel marginaal significante mate voorspellen. Het uitoefenen van gezag verhoogt bijvoorbeeld de kans dat een situatie de-escalereert met 34 procentpunten in vergelijking met de referentiecategorie (geen interventie/kijken). Deze resultaten geven aan dat niet alleen het aantal aanwezige politieagenten, maar ook hun gedragingen verband houden met het de-escaleren van conflicten.

Daarnaast zijn de drie dummyvariabelen van de steden niet statistisch significant, wat betekent dat er geen verschil is in de-escalatiekans tussen situaties uit Rotterdam, Eindhoven en Utrecht in vergelijking met de referentiecategorie Amsterdam. Ten slotte zien we dat de kans op de-escalatie hoger was bij conflicten die voorafgaand aan de interventie een gemiddelde of hoge intensiteit bereikten, dan bij conflicten met een lage intensiteit. Dit betekent dus dat wanneer het conflict een hoge intensiteit heeft, er ook een grotere kans is dat deze in intensiteit afneemt nadat er is ingegrepen.

Om onze resultaten in context te plaatsen, hebben we het volgende onderzocht: het zou kunnen worden verwacht dat de aanwezigheid en het werk van de stewards vóór de komst van de politie de intensiteit van de conflicten al vermindert. Om dit te testen, hebben we het conflictniveau in situaties waar de stewards al aanwezig waren voor de politie arriveerde vergeleken met dat van situaties waar de stewards niet aanwezig waren, en we vonden geen verschil in de gemeten intensiteit van de conflicten. De conflicten die de politie tegenkomt zijn dus niet minder hoog in intensiteit door het voorafgaande werk van de stewards. Dit zegt echter niets over de aard van de conflicten, iets wat niet aan bod komt in onze analyse.

3.4 Conclusie

In dit hoofdstuk onderzochten we of de samenwerking tussen stewards en politieagenten van invloed is op hoe succesvol de politie is in het de-escaleren van publieke conflicten. Hiervoor vergeleken we situaties waarin de politie alleen handelt met situaties waarin zij samen met de stewards optreedt, met de verwachting dat de politie succesvoller kan de-escaleren wanneer de stewards ook aanwezig zijn. We vonden geen bewijs dat de-escalatie waarschijnlijker is in conflicten waar de stewards als eerste ter plaatse komen en met de conflictpartijen in gesprek gaan, in vergelijking met conflicten waar de politie het conflict alleen afhandelt. Sterker nog, gebaseerd op de gevonden Bayes-factor leverden de data substantiële bewijzen ten gunste van de *afwezigheid* van deze associatie. Op basis van de beschikbare data suggereert onze analyse dat de aanwezigheid van stewards de politieagenten niet efficiënter maakt in het de-escaleren van publieke conflicten.

Onze resultaten betekenen natuurlijk niet dat de stewards geen invloed hebben op conflictsituaties, aangezien we ons uitsluitend richten op de de-escalatie van conflicten. Er zijn naast de-escalatie nog andere relevante factoren die de stewards zouden kunnen beïnvloeden nadat de politie is gearriveerd. De stewards zouden er bijvoorbeeld voor kunnen zorgen dat agenten zich minder gestrest voelen als ze het conflictgebied afschermen, ze zouden het gevoel van veiligheid kunnen vergroten door de situatie uit te leggen aan toeschouwers en ze zouden een belangrijke rol kunnen spelen bij het in goede banen leiden van de menigte die zich soms rondom conflicten verzamelt. De bevindingen van de huidige studie hebben slechts betrekking op één deel van hoe stewards de politie kunnen helpen om conflicten in de openbare ruimte aan te pakken. De kwalitatieve data laten ook de andere waardevolle invloeden van de stewards zien. Wanneer politiemedewerkers tijdens de interviews werd gevraagd wat de toegevoegde waarde was van de stewards, benadrukten zij over het algemeen het nut van de gast-vrije functie van de stewards. Een agent vatte het als volgt samen:

‘Minderjarigen aanspreken op het gebruik van alcohol, van “joh, weet je de risico’s? Hey, je bent nu wel heel dronken, is het wel handig dat je nog verder gaat drinken?” Mensen aanspreken op hun gedrag, op een laagdrempelige manier. Ja, opstootjes in de kiem smoren. Een keer een EHBO-verbandje leggen, pleistertje plakken. Iemand doorverwijzen naar z’n taxi. Al dat soort zaken.’

Tijdens de meeloopdiensten benadrukten de stewards zelf ook dat hun focus ligt op het verhogen van het veiligheidsgevoel van bezoekers door hen te begeleiden als ze zich onveilig voelen of hulp nodig hebben om een taxi te vinden. Naast het verbeteren van het veiligheidsgevoel van het publiek in uitgaansgebieden en het verbeteren van hun algemene ervaring, maakt dit ook waardevolle politiecapaciteit vrij:

‘Onwelwordingen, daar kunnen ze ons wel heel erg goed in ondersteunen. Daar zijn we best wel veel tijd aan kwijt. Mensen die laveloos in afwachting zijn van de ambulance die we liever niet alleen laten. Alleen als wij ze niet alleen willen laten, dan kost dat meteen weer de capaciteit van een politiekoppel. Dan zet ik daar liever een koptje horecastewards bij (...). Dus zij kunnen ons ook wel wat werk uit handen nemen in die zin.’

Een andere agent herkende dit ook:

‘[en op het moment dat zij er niet zijn om de afscherming op zich te nemen] dan betekent dat dat je daar energie op moet inzetten die je misschien niet hebt op dat moment. Dus als iemand te dichtbij komt, of die wil leuk filmen ... ja, die hindert dat. Dan moet je daar politiemensen voor hebben om die rol zeg maar in te nemen. Dus het is voor ons luxe als zij dat eigenlijk uit zichzelf al doen.’

Daarnaast beschreef de politie de stewards als gewaardeerde extra ‘ogen en oren’ op straat. Gedurende dit project omschreef de politie de stewards als een waardevolle bron van informatie over de stemming van de feestgangers en terugkerende overtredingen van de alcohol- of geluidswetgeving door bepaalde etablissementen. Sommige agenten legden ook uit hoe ze de stewards inzetten bij het zoeken naar vermiste kinderen of personen die gesignaleerd stonden.

4. **Uitdagingen en best practices voor samenwerking tussen politie en stewards**

In dit hoofdstuk maken we gebruik van de inzichten uit de voorgaande analyses om uitdagingen en *best practices* te beschrijven voor de samenwerking tussen politieagenten en stewards. Deze beschrijvingen zijn gebaseerd op de inzichten uit het volledige empirische materiaal en zijn afgeleid uit zowel de videoanalyse, de interviews met de verschillende partijen, de meeloopdiensten met stewards en politieagenten, en de registraties die de stewards maakten. Hoewel de conclusies die hier worden getrokken voorlopig zijn en verder moeten worden onderzocht in toekomstig onderzoek, maakt de triangulatie van de verschillende databronnen het mogelijk om de samenwerking tussen politie en stewards op een genuanceerde manier en op meerdere niveaus te beschrijven. We hopen dat de uitdagingen en *best practices* die in dit hoofdstuk worden beschreven als uitgangspunt kunnen dienen voor een discussie over de rol van de stewards en de politie en hoe ze kunnen samenwerken om de openbare orde te handhaven. Het is de vraag of stewards vooral preventief ingezet moeten worden om problemen te signaleren en door te geven aan de politie, zich primair bezig moeten houden met het beheersen van menigtes of een actieve rol op zich moeten nemen in het de-escaleren van conflicten.

4.1 **Van papier naar praktijk**

De formele beschrijvingen van de verantwoordelijkheden van politieagenten en van stewards verschillen aanzienlijk. Politieagenten moeten, op basis van hun geweldsmonopolie, voorbereid zijn om allerlei dingen aan te pakken, variërend van een wildplasser tot georganiseerde criminaliteit. De stewards, daarentegen, worden verondersteld zich te richten op gastvrijheid en kleine overtredingen, zoals iemand die afval achterlaat of in het openbaar drinkt. Hoewel van politieagenten dus wordt verwacht dat ze elke situatie die ze tegenkomen aanpakken, wordt van stewards alleen verwacht dat ze ingrijpen bij bepaalde soorten incidenten (Abraham et al., 2024). Van stewards wordt dus niet verwacht dat ze fysiek ingrijpen bij conflicten die ze tijdens hun diensten tegen kunnen komen.

Hoewel dit in theorie de taakverdeling tussen de twee beroepsgroepen tijdens interpersoonlijk geweld relatief eenvoudig maakt, is de realiteit van wat we gezien en gehoord

hebben rommeliger. Hoewel de formele functiebeschrijving van de stewards niet inhoudt dat ze fysiek ingrijpen in interpersoonlijke conflicten, vragen de omstandigheden binnen de conflictsituaties daar soms wel om. Door de aard van hun werkomgeving zijn de stewards vaak aanwezig bij geëscaleerde conflictsituaties. En ondanks dat ze formeel gezien niet gemachtigd of opgeleid zijn om enige vorm van geweld te gebruiken, zien we ze wel regelmatig fysiek ingrijpen bij deze conflicten. De werkomgeving van de stewards en de beperkingen van hun bevoegdheden plaatsen hen dus in een situationeel dilemma waarbij elke uitkomst ongewenst lijkt: ofwel ze blijven passief in een situatie die om interventie vraagt, ofwel ze komen tussenbeide en overschrijden daarmee hun bevoegdheden.

We stelden vast dat, hoewel de politie vaker fysiek ingreep bij de interpersoonlijke conflicten uit onze steekproef, dit gedrag ook veel voorkomt bij de stewards. De stewards lossen het situationele dilemma van hun werk dus op door buiten hun taakomschrijving te treden en in te grijpen in conflicten in de openbare ruimte. Dit is niet verrassend als je bedenkt dat gewone burgers in de meerderheid van de conflictsituaties in de openbare ruimte ingrijpen (Philpot et al., 2020). Niet ingrijpen zou dus betekenen dat de stewards minder doen dan burgeromstanders die geen officiële rol hebben in het handhaven van de orde in de openbare ruimte. Je zou dus kunnen stellen dat de stewards door in te grijpen in de conflicten eigenlijk geen politiewerk doen, maar eerder mensenwerk.

Hoewel de formele taakomschrijving en de primaire functie van de stewards bestaat uit gastvrij zijn en het oplossen van kleine problemen, verdwijnt deze functie in conflictsituaties naar de achtergrond totdat de meer acute situationele behoeften zijn geadresseerd. Totdat het conflict zelf door iemand is aangepakt, heeft het nauwelijks zin voor de stewards om een ondersteunende rol in te nemen door bijvoorbeeld het beheren van het publiek of het afschermen van het conflictgebied. De stewards komen dus niet aan hun kerntaken toe totdat iemand het conflict heeft aangepakt. Wanneer de politie niet aanwezig is, komt deze verantwoordelijkheid vaak bij de stewards te liggen. In de analyse zagen we dit toen we keken naar het gedrag van de stewards vóór en ná de komst van de politie. Vóór de komst van de politie grijpen de stewards vaker direct in in de conflicten, terwijl ze ná de komst van de politie vaker ondersteunend gedrag vertonen. We zien dus dat de politie de stewards vervangt op het moment dat ze arriveren. Wanneer de politie arriveert, ontstaat er ruimte voor de stewards om een meer ondersteunende rol op zich te nemen in overeenstemming met de officiële taken die ze geacht worden uit te voeren. Vóór de komst van de politie vragen de conflictsituaties om andere acties, en de stewards nemen het vaak op zich deze uit te voeren. Ná de komst van de politie zien we dus aanwijzingen dat de stewards de interventies van de politie aanvullen. Dit verschil in de rol die de stewards innemen afhankelijk van de aanwezigheid van de politie toont de complexiteit waarmee de stewards geconfronteerd worden tijdens de interpersoonlijke conflicten. Binnen de grenzen van hun for-

mele taken blijven, zou betekenen dat ze tekortschieten in de noodsituaties die meer van hen vragen.

Het is bekend dat openbare veiligheid niet uitsluitend het domein is van de politie, maar in toenemende mate van een verscheidenheid aan private beveiligers en rechtshandhavers zoals stewards (Bervoets & Eijgenraam, 2014). Een belangrijke vraag in het debat over hun werk is of ze de bevoegdheid zouden moeten hebben om de politie *te vervangen* in sommige van hun geweldgerelateerde taken, en dus bijvoorbeeld handboeien en wapens zouden moeten mogen dragen, of enkel de politie zouden moeten *aanvullen* door taken uit te voeren die niet langer tot de functieomschrijving van politieagenten behoren. Uit ons onderzoek blijkt dat stewards beide doen. Ze doen politiewerk door geweld te gebruiken om conflicten te beheersen voordat de politie arriveert, en ze voeren taken uit waar de politie geen capaciteit voor heeft nadat de politie is gearriveerd. Hun acties omvatten dus zowel acties waarvoor ze officieel niet bevoegd zijn als acties waar de politie niet aan toe komt. Onze inzichten tonen echter aan dat stewards de straat op sturen en vragen om niet in te grijpen in conflicten wanneer de politie niet in de buurt is, slecht zou zijn voor de openbare veiligheid, aangezien stewards net als burgers een belangrijke rol spelen in geweldpreventie. Het feit dat stewards worden ingehuurd om hun werk te doen, terwijl omstanders vrij zijn om hun rol te kiezen, legt echter een verantwoordelijkheid bij de mensen die hen inhuren, bijvoorbeeld de gemeente. Het inzicht dat politieagenten niet de enigen zijn die geweld in het openbaar reguleren vraagt misschien om een heroverweging van training en gezagsmaatregelen om de mensen die deze taak uitvoeren te beschermen.

De neiging van de stewards om meer op zich te nemen dan wat officieel van hen gevraagd wordt, kan worden versterkt door het feit dat hun verantwoordelijkheden voor veel burgers niet duidelijk zijn. Tijdens de meeloopdiensten ervoeren we dat er onduidelijkheid bestond bij het publiek over de taken en bevoegdheden van de stewards in vergelijking met andere types van formele toezichthouders zoals boas of politieagenten. In sommige situaties leidde dit tot onzekerheid of frustratie bij burgers omdat de autoriteit en verantwoordelijkheid van de stewards onduidelijk was, bijvoorbeeld met betrekking tot de vraag of ze iemand wel of niet mogen bekeuren. Deze onduidelijkheid betekende ook dat burgers zich mogelijk niet bewust waren van de relatief beperkte officiële rol van stewards als het gaat om interpersoonlijke conflicten. Als de stewards gezien worden als autoriteitsfiguren, vergelijkbaar met boas of politieagenten, betekent dit dat de verwachtingen wat betreft hun optreden ook vergelijkbaar zijn.

Hoewel fysiek ingrijpen in interpersoonlijke conflicten misschien te veel gevraagd is van de stewards en buiten hun kerntaken valt, doen ze het toch. Het is dus niet echt de vraag of ze het moeten doen of niet, het vindt al plaats. Op basis hiervan lijkt het de moeite waard om de stewards trainingen en tools aan te bieden die hen een basisinzicht geven in hoe ze veilig en efficiënt kunnen handelen in interpersoonlijke conflicten wanneer de politie niet aanwezig is. Rotterdam is echter de enige van de vier steden

in ons onderzoek met een gedeelde training waar politie en stewards samenkomen, en ze doen dit vooral nadat er incidenten hebben plaatsgevonden. We bevelen aan toe te werken naar een meer gestructureerde aanpak van gezamenlijke trainingssessies in alle steden, niet enkel na incidenten maar als vast onderdeel. Dit kan ervoor zorgen dat de stewards voorbereid zijn op de taken die hen te wachten staan en het zou mogelijk de communicatie tussen de stewards en de politieagenten kunnen bevorderen.

4.2 Communicatie en coördinatie

Bij het merendeel van de incidenten die door stewards of de politie worden afgehandeld, is de andere groep niet aanwezig. Als we kijken naar de registraties van de stewards die we hebben verzameld, blijkt dat de stewards slechts in 10% van de geregistreerde incidenten de eerstelijns hulpverleners (politie- en ambulancepersoneel) ondersteunen. De video's die gebruikt zijn in deze studie laten zien dat de politie in 68% van deze situaties alleen aanwezig is. Dit betekent dat er bij veel incidenten geen gelegenheid is voor samenwerking tussen politieagenten en stewards om de eenvoudige reden dat slechts één van deze groepen aanwezig is. Hoewel de data die we voor dit project hebben geanalyseerd laten zien dat de twee beroepsgroepen doorgaans onafhankelijk van elkaar werken, betekent dat niet dat er geen sprake is van samenwerking. De twee groepen werken met hun individuele interventies samen om de openbare ruimte van een stad veilig en ordelijk te houden. Tijdens de meeloopdiensten zagen we dat de stewards in de loop van de avond regelmatig contact hadden met zowel politie als uitsmijters. In Rotterdam gaat dit contact met de politie zelfs zo ver dat de stewards aanwezig zijn bij de politiebriefing, waar ze gevraagd worden om input te geven over gebeurtenissen in de stad. Dit zou kunnen helpen bij de inzet van het juiste aantal politieagenten en stewards op drukker plekken in het gebied. Verder zagen we dat stewards werden gevraagd om uitsmijters te helpen omdat er meer mensen in een etablissement aanwezig waren dan verwacht. Hieruit blijkt dat de stewards zich niet alleen op de politie richten voor samenwerking, maar ook op andere soorten toezichthouders die de openbare orde helpen bewaren.

Door de interviews en de meeloopdiensten werd duidelijk dat de politieagenten en stewards contact met elkaar houden. Deze communicatie lijkt echter voornamelijk een richtingsverkeer te zijn. Er zijn goed ontwikkelde (digitale) communicatielijnen via welke de stewards contact opnemen met de politie wanneer ze situaties tegenkomen waarbij ze de hulp van de politie nodig hebben. De stewards zijn echter niet aangesloten op het radiosysteem van de politie. Dit betekent dat er, in situaties waarin de politie mogelijk baat zou hebben bij de assistentie van de stewards, geen gestandaardiseerde wijze is waarop de stewards worden geïnformeerd. De wijze van communiceren is een afzonderlijke keuze van elke gemeente, gebaseerd op andere geïmplementeerde maatregelen zoals een speciale horecatelefoon. Het contact tussen de politie en de stewards leek het meest ontwikkeld in Rotterdam waar de stewards en de politieagenten regelmatig communiceren en briefings hebben. Andere steden zouden iets soortgelijks kunnen im-

plementeren om de communicatie en samenwerking tussen de stewards en de politieagenten te bevorderen. Daarnaast zien we ook mogelijkheden om de communicatie tussen de stewards en de politie binnen conflictsituaties te verbeteren. Uit de data blijkt dat slechts in 33% van de conflictsituaties waarin beide partijen aanwezig waren, er sprake was van informeel sociaal contact. Meer van dergelijk contact zal waarschijnlijk vertrouwen opbouwen en resulteren in meer gecoördineerde werkrouines.

4.3 Situationele samenwerking

Hoewel de stewards en de politie vaak apart werken, onderzochten we de samenwerking in de situaties waarin beide beroepsgroepen aanwezig zijn. Uit onze data bleek dat de aanwezigheid van stewards geen verband houdt met de slagingskans van interventies van de politieagenten. Deze bevinding moet echter worden gezien in het licht van het feit dat in de overgrote meerderheid van de situaties waarin de politie ingrijpt conflicten de-escaleren. Hoewel het niet het doel van deze studie was om te onderzoeken of politieagenten efficiënt zijn in het zelfstandig de-escaleren van conflicten, blijkt uit de analyse dat 80% van de conflictsituaties de-escaleert nadat de politie is gearriveerd. Met dit in gedachten, zou je kunnen denken dat de politie doorgaans niet veel behoefte heeft aan de hulp van stewards als het gaat om het de-escaleren van conflicten. We zien echter dat, bij afwezigheid van stewards, de politie vaak zelf ondersteunende taken op zich neemt. In sommige gevallen betekent dit zelfs dat er extra agenten moeten worden opgeroepen om de situatie in goede banen te leiden. Door deze ondersteunende taken uit te voeren, kunnen de stewards politiecapaciteit vrijhouden die elders nodig kan zijn.

Het vorenstaande betekent niet dat de stewards geen belangrijke rol spelen in de situaties in het algemeen. Er zijn veel andere taken die de stewards op zich kunnen nemen bij conflicten en dat doen ze ook. Uit onze data blijkt dat de stewards vaker dan de politie ondersteunend gedrag vertonen in conflictsituaties. Deze ondersteunende taken zijn gedragingen zoals het creëren van een veilige werkruimte voor de politieagenten, het in het gareel houden van de toeschouwers en het verlenen van eerste hulp aan slachtoffers. Uit onze analyse bleek dat deze ondersteunende gedragingen meer voorkwamen na de aankomst van de politie dan daarvoor, wat erop wijst dat de stewards de politie actief proberen te ondersteunen in deze situaties.

Uit onze data bleek dat stewards vaker dan politieagenten niets doen op enig punt in de conflictsituaties. Deze passiviteit zou ermee te maken kunnen hebben dat de politie de hulp van de stewards vaak niet nodig heeft om een conflict te de-escaleren en dat stewards zich niet bewust zijn van de ondersteunende gedragingen die zij zouden kunnen uitvoeren om de politie te helpen bij haar werk. Deze passiviteit is waarschijnlijk, ten minste gedeeltelijk, een gevolg van een gebrek aan communicatie tussen de partijen binnen de situatie. Het is essentieel dat de politieagenten communiceren met de stewards in de situatie, zodat zij hen zo goed mogelijk kunnen ondersteunen. Hoewel we

deze communicatie tussen de politieagenten en de stewards wel in de videobeelden van de conflictsituaties zien, zijn er ook genoeg situaties waarin de stewards passief worden of niet communiceren met de aanwezige politieagenten. Dergelijke communicatie is niet alleen essentieel voor de samenwerking in de situatie, maar stelt de stewards en politieagenten ook in staat om ervaringen uit te wisselen en af te stemmen hoe ze dit soort situaties in de toekomst het beste kunnen aanpakken.

4.4 Methodologische beperkingen en aanbevelingen voor de toekomst

Hoewel de huidige studie heeft bijgedragen aan nieuwe inzichten over hoe stewards en politieagenten samenwerken tijdens het beheersen van conflicten in de openbare ruimte, heeft dit onderzoek een aantal methodologische beperkingen.

Met dit onderzoek hebben we laten zien dat politieagenten niet de enigen zijn die zich bezighouden met conflicten in de openbare ruimte. Het empirisch materiaal toont aan dat de politie bij het aanpakken van conflicten in de meeste gevallen steunt op gemeentelijke ordehandhavers zoals stewards. De data toonden echter ook aan dat andere actoren een rol spelen. Burgeromstanders waren aanwezig en actief in een meerderheid van de bestudeerde conflictsituaties en andere actoren, zoals particuliere beveiligers en boa's, speelden ook vaak een rol. Toekomstige studies zouden zich moeten richten op de samenwerking tussen politieagenten, stewards en omstanders, en op andere actoren die zouden kunnen ingrijpen zoals particuliere beveiligers en EHBO'ers die ter plaatse samenwerken. Deze bredere toepassing zal ons helpen om een nog beter inzicht te krijgen in de gezamenlijke inspanningen die bijdragen aan het veilig houden van de openbare ruimte.

Ons onderzoek richtte zich op de samenwerking tussen stewards en politie. De steekproef bevat slechts een beperkt aantal situaties die uitsluitend door stewards, dus zonder de politie, zijn afgehandeld. Deze scheve verdeling van onze data betekent dat de resultaten met enige voorzichtigheid geïnterpreteerd moeten worden als het gaat om het gedrag van de stewards. Hoewel het grootste deel van het werk van de stewards plaatsvindt zonder dat de politie aanwezig is, focust de huidige studie zich op hun werk in situaties waar de politie ook aanwezig is. Dit betekent dat we slechts een subselectie hebben bestudeerd van het soort situaties waarmee stewards te maken krijgen. Toekomstige studies zouden zich meer moeten richten op situaties zonder politie om inzicht te krijgen in de mate waarin stewards in staat zijn om politieagenten te vervangen in hun taken.

Aangezien de CCTV-opnames uitsluitend visuele data betreffen, hebben we geen informatie over de inhoud van de mondelinge interacties die plaatsvonden tijdens de bestudeerde situaties. Dit gebrek aan inzicht in de inhoud van de mondelinge interacties tijdens de conflicten is hoe dan ook een beperking van deze studie. Een gevolg hiervan is dat er vormen van (verbale) agressie en interventie zijn die we niet hebben

meegenomen in de analyse, terwijl die wel van invloed zouden kunnen zijn op de bestudeerde interacties. Hoewel het gebrek aan geluid een duidelijke tekortkoming is, is het belangrijk om op te merken dat eerdere studies aantonen dat verbale uitingen over het algemeen samengaan met een gedragsmatig component (Eibl-Eibesfeldt, 2017; Kendon, 1990). Dit betekent dat, ondanks dat we niet kunnen horen of iemand een ander bedreigt met woorden, we wel de dreigende handgebaren kunnen zien die normaal gesproken met een dergelijke uiting gepaard gaan.

Een andere tekortkoming is het feit dat het onderzoek een observatiestudie betreft, wat betekent dat we verstoringen niet volledig kunnen uitsluiten. We onderzochten de correlatie tussen verschillende situationele en interactionele variabelen, maar deze correlaties kunnen mogelijk vertekend zijn door niet-waargenomen kenmerken van de betrokken personen of de sociale context. Hiervoor gebruikten we een multivariaat regressiemodel dat het mogelijk maakt om te controleren voor verschillende verstoringen zoals de aanwezigheid van andere conflictpartijen (zoals beveiligers en burgeromstanders) en de locatie van het conflict. Het is een algemene valkuil binnen observationeel onderzoek dat de resultaten vertekend kunnen zijn doordat bepaalde variabelen niet zijn meegenomen. Dit kan echter enkel volledig worden vermeden door een experimentele onderzoekopzet.

Deze studie focust zich op een zeer specifiek aspect van conflictbeheersing door de politie: het verloop van het conflict in de periode vlak nadat de politie aankomt bij de situatie. Conflicten kunnen zich echter op veel verschillende manieren ontwikkelen vanaf dit moment, en hoewel de politie in sommige gevallen in eerste instantie een conflict kan de-escaleren, kunnen we niet uitsluiten dat het conflict soms later weer escaleert. Dit patroon van herhaalde de-escalatie en (her)escalatie is in eerdere studies gevonden (Ejbye-Ernst et al., 2022). Hoewel deze studie dus nieuwe inzichten biedt in hoe de-escalatie van conflicten plaatsvindt door de politie, behandelt het maar één aspect van een omvangrijker en complexer interactioneel proces.

De steekproefgrootte per stad was te klein om mogelijke verschillen in bevindingen tussen Amsterdam, Rotterdam, Eindhoven en Utrecht te onderzoeken. Daarom werden alle analyses uitgevoerd met het samengevoegde materiaal van de vier steden. In de kwantitatieve analyse vonden we geen statistisch significant verschil tussen de steden. Hoewel we de resultaten dus niet op individueel niveau per stad hebben bekeken, controleerden we wel op een mogelijke verstoring van verschillen tussen de steden. Onze kwalitatieve interviews en meeloopdiensten lieten een verrassend grote variatie zien in de manier waarop de camerabeelden werden opgenomen en opgeslagen, en in de manier waarop stewards en politie communiceerden in de vier steden. Toekomstig onderzoek zou zich kunnen richten op deze variaties en hoe ze de samenwerkingspraktijken zouden kunnen beïnvloeden. Verder raden we aan om meer ervaringen uit te wisselen tussen de verschillende steden, zodat we toe kunnen werken naar *best practices* en van elkaar kunnen leren.

5. Erkenningen

Om dit onderzoek uit te voeren in maar liefst vier steden, waarbij vier politieafdelingen betrokken waren, hebben we veel steun en inzet gehad van talrijke personen. We zijn de medewerkers van de verschillende politieafdelingen dankbaar voor de toegang tot de videobeelden en voor de vele uren die ze hebben besteed aan het beveiligen van de data. Daarnaast zijn we alle cameramensen dankbaar die de beelden hebben gemonitord tijdens het verzamelen van de data en degenen die ons hebben begeleid in de meldkamers in Amsterdam en Rotterdam. Een speciale vermelding gaat uit naar de persoon die een meeloopdienst regelde met het uitgaansdetachement van de politie in Eindhoven en ons waardevolle inzichten verschafte toen het project nog in de beginfase was. Een project over stewards zou niet mogelijk zijn zonder de input van de stewards zelf. We waarderen de gesprekken met personen van verschillende stewardorganisaties over hun werk, waaronder één die ons in staat stelde om mee te lopen met zijn medewerkers en ons toegang gaf tot aanvullende data via hun applicatie. We zijn ook dankbaar voor de waardevolle hulp tijdens het coderen van het materiaal. Tot slot bedanken we alle medewerkers van de verschillende politiediensten, gemeenten en stewardorganisaties voor het beantwoorden van al onze vragen en het helpen begrijpen van hun werk.

5.1 Bijdragen van auteurs

Conceptualisatie onderzoeksídee: prof. dr. Marie Rosenkrantz Lindegaard, Marly van Bruchem MA

Financiering verwerven: prof. dr. Marie Rosenkrantz Lindegaard, Marly van Bruchem MA, dr. Peter Ejbye-Ernst

Projectadministratie en supervisie: prof. dr. Marie Rosenkrantz Lindegaard

Ontwikkelen methodologie: Mara van Dalen MA, dr. Peter Ejbye-Ernst, Jo Thomas MA, dr. Lasse Suonperä Liebst

Ontwikkelen meetinstrumenten: Mara van Dalen MA, dr. Peter Ejbye-Ernst, Jo Thomas MA, Marly van Bruchem MA

Videocodering: Mara van Dalen MA; Jo Thomas MA

Statistische analyse en validatie: dr. Peter Ejbye-Ernst, dr. Lasse Suonperä Liebst

Interviews en go-alongs: Mara van Dalen MA, Jo Thomas MA

Schrijven verslag: Mara van Dalen MA, prof. dr. Marie Rosenkrantz Lindegaard, Marly van Bruchem MA, Jo Thomas MA, dr. Peter Ejbye-Ernst, dr. Lasse Suonperä Liebst

Vertaling en correctie: Mara van Dalen MA, Jo Thomas MA

Referenties

- Abraham, M., Hofstra, D. & Krouwel, L. (2024). *Een helpende hand. Evaluatie inzet hospitality hosts in uitgaansgebieden in Amsterdam*. DSP.
- Bervoets, E. & Eijgenraam, S. (2014). *Privaat blauw: Portiers, evenementbeveiligers en voetbalstewards op risicovolle locaties en tijdens risicovolle momenten*. <https://www.politeenwetenschap.nl/publicatie/politiekunde/2014/privaat-blauw-245>
- Boutellier, J.C.J., Steden, R. van & Stokkom, B. van (2016). *Perspectieven op veiligheid: Van burgerschap tot veerkracht*. https://research.vu.nl/files/12949613/Perspectieven_op_Veiligheid.pdf
- Bruchem, M., Hendriks, L., Sunde, H., Weenink, D., Liebst, L. & Lindegaard, M. (2022). *How citizens stop riots: Analyzing the case of the 2021 Dutch curfew riots*. <https://doi.org/10.31219/osf.io/6xew2>
- Collins, R. (2008). *Violence: A micro-sociological theory*. Princeton University Press.
- Eibl-Eibesfeldt, I. (2017). *Human ethology*. Routledge.
- Ejbye-Ernst, P. (2022). 'Does Third-Party Intervention Matter? A Video-Based Analysis of the Effect of Third-Party Intervention on the Continuation of Interpersonal Conflict Behaviour'. *The British Journal of Criminology*. <https://doi.org/10.1093/bjc/azab121>
- Ejbye-Ernst, P., Lindegaard, M.R. Bernasco, W. (2022). 'How to stop a fight—A qualitative video analysis of how third-parties de-escalate real-life interpersonal conflicts in public'. *Psychology of Violence*, 12(2), 84.
- Ellickson, R.C. (1994). *Order without law*. Harvard University Press.
- Emerson, R.M. (2015). *Everyday Troubles: The Micro-Politics of Interpersonal Conflict*. University of Chicago Press. <https://press.uchicago.edu/ucp/books/book/chicago/E/bo19722793.html>
- Friis, C.B., Lith, L. van, Bruchem, M. van & Lindegaard, M.R. (2023). 'Using Ethnography to Access, Understand, and Reflect on Video Observation of Violence'.

In A. M. Díaz-Fernández, C. Del-Real, & L. Molnar (Eds.), *Fieldwork experiences in Criminology and Security Studies* (pp. 461-481). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-031-41574-6_25

Graham, K. & Wells, S. (2001). 'The two worlds of aggression for men and women'. *Sex Roles*, 45, 595-622.

Jones, L.K., Jennings, B.M., Higgins, M.K. & Waal, F.B.M. de (2018). 'Ethological observations of social behavior in the operating room'. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 115(29), 7575-7580. <https://doi.org/10.1073/pnas.1716883115>

Kendon, A. (1990). *Conducting Interaction: Patterns of Behavior in Focused Encounters*. CUP Archive.

Lawler, E.J., Thye, S.R. & Yoon, J. (2009). *Social commitments in a depersonalized world*. Russell Sage Foundation.

Liempt, A. van (2013). *Jodenjacht: De onthutsende rol van de Nederlandse politie in de Tweede Wereldoorlog*. Uitgeverij Balans. https://books.google.com/books?hl=en&lr=&id=qoJgBgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PT6&dq=van+Liempt,+2013&ots=_fbjcdSN-q_&sig=XXWbevkifTy7iBrcpl2tltYAEEnk

Lindegaard, M.R. & Bernasco, W. (2018). 'Lessons learned from crime caught on camera'. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 55(1), 155-186. <https://doi.org/10.1177/0022427817727830>

Manning, M., Mazerolle, L., Mazerolle, P. & Collingwood, P. (2016). 'Place managers in entertainment districts: The role of third party policing in shaping place manager actions'. *Policing and Society*, 26(8), 889-906. <https://doi.org/10.1080/10439463.2014.989848>

Nassauer, A. & Legewie, N.M. (2018). 'Video data analysis: A methodological frame for a novel research trend'. *Sociological Methods & Research*, 50(1), 135-174. <https://doi.org/10.1177/0049124118769093>

Philpot, R., Liebst, L.S., Levine, M., Bernasco, W. & Lindegaard, M.R. (2020). 'Would I be helped? Cross-national CCTV footage shows that intervention is the norm in public conflicts'. *American Psychologist*, 75(1), 66-75.

Philpot, R., Liebst, L.S., Møller, K.K., Lindegaard, M.R. & Levine, M. (2019). 'Capturing violence in the night-time economy: A review of established and emerging methodologies'. *Aggression and Violent Behavior*, 46, 56-65. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2019.02.004>

Reemst, L. van, Thomas, J., Bruchem, M. van, Gerritsen, C., Bernasco, W. & Rosenkrantz Lindegaard, M. (2024). *Hoe handelen agenten bij conflicten tussen burgers? Een onderzoek op basis van video-opnames*. Politie & Wetenschap.

Rossow, I. & Norström, T. (2012). 'The impact of small changes in bar closing hours on violence'. The Norwegian experience from 18 cities. *Addiction*, 107(3), 530-537.

Sunde, H.M., Weenink, D. & Lindegaard, M.R. (2023). 'Revisiting the demeanour effect: A video-observational analysis of encounters between law enforcement officers and citizens in Amsterdam'. *Policing and Society*, 33(8), 953-969. <https://doi.org/10.1080/10439463.2023.2216839>

Terpstra, J.B. & Kouwenhoven, R. (2004). *Samenwerking en netwerken in de lokale veiligheidszorg*. Enschede: Universiteit Twente/Instituut voor Maatschappelijke Veiligheidsvraagstukken (IPIT). <https://repository.ubn.ru.nl/bitstream/handle/2066/227582/227582.pdf?sequence=1>

Terpstra, J.B. & Stokkom, B.A.M. van (2015). 'Plural Policing in Comparative Perspective: Four Models of Regulation'. *European Journal of Policing Studies*, 2015(3), 325-343.

Wal, R. van der & Adang, O. (2022). In verbinding. *Bondgenoten Nader Bekeken*.

Wagenmakers, E.-J. (2007). 'A practical solution to the pervasive problems of p values'. *Psychonomic Bulletin & Review*, 14(5), 779-804. <https://doi.org/10.3758/BF03194105>

Uitgaven in de reeks Politiekunde

1. ***Criminaliteit in de virtuele ruimte***
P. van Amersfoort, L. Smit & M. Rietveld, DSP-groep, Amsterdam/TNO-FEL, Den Haag, 2002
2. ***Cameratoezicht. Goed bekeken?***
I. van Leiden & H.B. Ferwerda, Advies- en Onderzoeksgroep Beke, Arnhem, 2002
3. ***De 10 stappen van Publiek-Private Samenwerking (PPS)***
J.C. Wever, A.A. van Pel & L. Smit, DSP-groep, Amsterdam/TNO-FEL, Den Haag, 2002
4. ***De opbrengst van projecten. Een verkennend onderzoek naar de bijdrage van projecten aan diefstalbestrijding***
C.J.E. In 't Velt, e.a., NPA-Onderzoeksgroep, LSOP, Apeldoorn, 2003
5. ***Cameratoezicht. De menselijke factor***
A. Weitenberg, E. Jansen, I. van Leiden, J. Kerstholt & H.B. Ferwerda, Advies- en Onderzoeksgroep Beke, Arnhem/TNO, Soesterberg, 2003
6. ***Jeugdgroepen in beeld. Stappenplan en randvoorwaarden voor de shortlistmethodiek***
H.B. Ferwerda & A. Kloosterman, Advies- en Onderzoeksgroep Beke & Politieregio Gelderland-Midden, Arnhem, 2004 (vierde druk 2006)
7. ***Hooligans in beeld. Van informatie naar aanpak***
H.B. Ferwerda & O. Adang, Advies- en Onderzoeksgroep Beke, Arnhem/Onderzoeksgroep Politieacademie Apeldoorn, 2005
8. ***Richtlijnen auditieve confrontatie***
J.H. Kerstholt, A.G. van Amelsvoort, E.J.M. Jansen & A.P.A. Broeders, TNO Defensie en Veiligheid, Soesterberg/Politieacademie, Apeldoorn/NFI, Den Haag, 2005
9. ***Niet verschenen***

-
10. ***De opsporingsfunctie binnen de gebiedsgebonden politiezorg***
O. Zoomer, IPIT, Instituut voor maatschappelijke veiligheidsvraagstukken, Universiteit Twente, 2006
 11. ***Inzoomen en uitzoomen op Zaandam***
I. van Leiden & H.B. Ferwerda, Advies- en onderzoeksgroep Beke, Arnhem 2006
 12. ***Aansprakelijkheidsmanagement politie. Beschrijving, analyse en handreiking***
E.R. Muller, J.E.M. Polak, C.J.J.M. Stoker m.m.v. M.L. Diepenhorst & S.H.E. Janssen, COT, Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, Den Haag/ Faculteit der Rechtsgeleerdheid Universiteit Leiden, 2006
 13. ***Cold cases – een hot issue***
I. van Leiden & H.B. Ferwerda, Advies- en onderzoeksgroep Beke, Arnhem, 2006
 14. ***Adrenaline en reflectie. Hoe leren politiemensen op de werkplek?***
A. Beerepoot & G. Walraven e.a., DSP-groep BV, Amsterdam/Walraven onderzoek en advies, 2007
 15. ***Tussen aangifte en zaak. Een referentiekader voor het aangifteproces***
W. Landman, L.A.J. Schoenmakers & F. van der Laan, Twynstra Gudde, adviseurs en managers, Amersfoort, 2007
 16. ***Baat bij de politie. Een onderzoek naar de opbrengsten voor burgers van het optreden van de politie***
M. Goderie & B. Tierolf, m.m.v. H. Boutellier & F. Dekker, Verwey-Jonker Instituut, Utrecht, 2008
 17. ***Hoeveel wordt het vandaag? Een studie naar de kans op voetbalgeweld en het veiligheidsbeleid bij voetbalwedstrijden***
E.J. van der Torre, R.F.J. Spaaij & E.D. Cachet, COT, Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, Den Haag, 2008
 18. ***Overbelast? De administratieve belasting van politiemensen bij de afhandeling van jeugdzaken***
G. Brummelkamp & M. Linssen, EIM, Zoetermeer, 2008
 19. ***Geografische daderprofilering. Een inventarisatie van randvoorwaarden en succesfactoren***
G. te Brake & A. Eikelboom, TNO Defensie en Veiligheid, Soesterberg, 2008
 20. ***Solosurveillance. Kosten en baten***
S.H. Esselink, J. Broekhuizen & F.M.H.M. Driessen, Bureau Driessen, 2009

-
21. ***Onderzoek naar de mogelijke meerwaarde van AWARE voor de politie. Ervaringen met een nieuwe aanpak van belaging door ex-partners***
M.Y. Bruinsma, J. van Haaf, R. Römken & L. Balogh, IVA Beleidsonderzoek en Advies, i.s.m. INTERVICT/Universiteit van Tilburg, 2008
 22. ***Gebiedsscan criminaliteit en overlast. Een methodiekb beschrijving***
B. Beke, E. Klein Hofmeijer & P. Versteegh, Bureau Beke, Arnhem, 2008
 23. ***Informatiemanagement binnen de politie. Van praktijk tot normatief kader***
V. Bekkers, M. Thaens, G. van Straten & P. Siep; m.m.v. A. Dijkshoorn, Center for Public Innovation, Erasmus Universiteit Rotterdam, 2009
 24. ***Nodale praktijken. Empirisch onderzoek naar het nodale politieconcept***
H.B. Ferwerda, E.J. van der Torre & V. van Bolhuis, Bureau Beke, Arnhem/COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, Den Haag, 2009
 25. ***Rellen om te reellen. Een studie naar grootschalige openbare-ordeverstoringen en notoire ordeverstoorders***
I. van Leiden, N. Arts & H.B. Ferwerda, Bureau Beke, Arnhem, 2009
 - 26a. ***Verbinden van politie- en veiligheidszorg. Politie en partners over signaleren & adviseren***
W. Landman, P. van Beers & F. van der Laan, Twynstra Gudde, Amersfoort, 2009
 - 26b. ***Politiepolitiek. Een empirisch onderzoek naar politieke signalering & advisering***
E.J.A. Bervoets, E.J. van der Torre & J. Dobbelaar m.m.v. N. Koeman, COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, Den Haag, 2009
 27. ***De politie aan zet: de aanpak van veelplegers in Deventer***
I. Bakker & M. Krommendijk, IPIT, Enschede, 2009
 28. ***Boven de pet? Een onderzoek naar grootschalige ordehandhaving in Nederland***
O.M.J. Adang (redactie), S.E. Bierman, K. Jagernath-Vermeulen, A. Melsen, M.C.J. Nogarede & W.A.J. van Oorschot, Politieacademie, Apeldoorn, 2009
 29. ***Rellen in Ondiep. Ontstaan en afhandeling van grootschalige ordeverstoring in een Utrechtse achterstandswijk***
G.J.M. van den Brink, M.Y. Bruinsma (redactie), L.J. de Graaf, M.J. van Hulst, M.P.C.M. Jochims, M. van de Klomp, S.R.F. Mali, H. Quint, M. Siesling, G.H. Vogel, Politieacademie, Apeldoorn, 2010

30. ***Burgerparticipatie in de opsporing. Een onderzoek naar aard, werkwijzen en opbrengsten***
A. Cornelissens & H. Ferwerda (redactie), met medewerking van I. van Leiden, N. Arts & T. van Ham, Bureau Beke, Arnhem, 2010
31. ***Poortwachters van de politie. Meldkamers in dagelijks perspectief***
J. Kuppens, E.J.A. Bervoets & H. Ferwerda, Bureau Beke, Arnhem & COT, Den Haag, 2010
32. ***Het integriteitsbeleid van de Nederlandse politie: wat er is en wat ertoe doet***
M.H.M. van Tankeren, Onderzoeksgroep Integriteit van Bestuur, Vrije Universiteit Amsterdam, 2010
33. ***Civiele politie op vredesmissie. Uitzendervaringen van Nederlandse politiefunctionarissen***
H. Sollie, Universiteit Twente, Enschede, 2010
34. ***Ten strijde tegen overlast. Jongerenoverlast op straat: is de Engelse aanpak geschikt voor Nederland?***
M.L. Koemans, Universteit Leiden, 2010
35. ***Het districtelijk opsporingsproces; de black box geopend***
R.M. Kouwenhoven, R.J. Morée & P. van Beers, Twynstra Gudde, Amersfoort, 2010
36. ***Balanceren tussen alert maken en onrust voorkomen. Publiekscommunicatie over seriële schokkende incidenten (casestudy Lelystad)***
A.J.E. van Hoek, m.m.v. P.F. van Soomeren, M.D. Abraham & J. de Kleuver, DSP-groep, Amsterdam, 2011
37. ***Sturing van blauw. Een onderzoek naar operationele sturing in de basispolitiezorg***
W. Landman, m.m.v. M. Malipaard, Twynstra Gudde, Amersfoort, 2011
38. ***Onder het oppervlak. Een onderzoek naar ontwikkelingen en (a)select optreden rond preventief fouilleren***
J. Kuppens, B. Bremmers, E. van den Brink, K. Ammerlaan & H.B. Ferwerda, m.m.v. E.J. van der Torre, Bureau Beke, Arnhem/COT, Den Haag, 2011
39. ***Naar eigen inzicht? Een onderzoek naar beoordelingsruimte van en grenzen aan de identiteitscontrole***
J. Kuppens, B. Bremmers, K. Ammerlaan & E. van den Brink, Bureau Beke, Arnhem/COT, Den Haag, 2011

-
40. ***Toezicht op zedendelinquenten door de politie in samenwerking met de reclassering***
H.G. van de Bunt, N.L. Holvast & J. Plaisier, Erasmus Universiteit, Rotterdam/Impact R&D, Amsterdam, 2012
41. ***Daders over cameratoezicht***
H.G.A. van Schijndel, A. Schreijenbergh, G.H.J. Homburg & S. Dekkers, Regioplan Beleidsonderzoek, Amsterdam, 2012
42. ***Aanspreken op straat. Het werk van de straatcoach in al zijn verschijningsvormen***
L. Loef, K. Schaafsma & N. Hilhorst, DSP-groep, Amsterdam, 2012
43. ***De organisatie van de opsporing van cybercrime door de Nederlandse politie***
N. Struiksma, C.N.J. de Vey Mestdagh & H.B. Winter, Pro Facto, Groningen/ Kees de Vey Mestdagh, Groningen, 2012
44. ***Politie in de netwerksamenleving. De opbrengst van de politieke netwerkfunctie voor de kerntaken opsporing en handhaving openbare orde en de sturing hierop in de gebiedsgebonden politiezorg***
I. Helsloot, J. Groenendaal & E.C. Warners, Crisislab, Renswoude, 2012
45. ***Tegenspraak in de opsporing. Verslag van een onderzoek***
R. Salet & J.B. Terpstra, Radboud Universiteit Nijmegen, 2012
46. ***Tunnelvisie op tunnelvisie? Een verkennend en experimenteel onderzoek naar de besluitvorming door VKL-teams met betrekking tot het onderzoeken van tunnelvisie en andere procesaspecten***
I. Helsloot, J. Groenendaal & B. van 't Padje, Crisislab, Renswoude, 2012
47. ***M.-waarde. Een onderzoek naar de bijdrage van Meld Misdaad Anoniem aan de politionele opsporing***
M.C. van Kuik, S. Boes, N. Kop, M. den Hengst-Bruggeling, T. van Ham & H. Ferwerda, Politieacademie, Apeldoorn/Bureau Beke, Arnhem, 2012
48. ***Seriebrandstichters. Een verkennend onderzoek naar daderkenmerken en delictpatronen***
Y. Schoenmakers, A. van Wijk & T. van Ham, Bureau Beke, Arnhem, 2012
49. ***Van wie is de straat? Methodiek en lessen voor de politie om ongrijpbare veiligheidsfenomenen grijpbaar te maken – op basis van vijf praktijkcasus***
H. Ferwerda, T. van Ham & B. Bremmers, Bureau Beke, Arnhem, 2013

50. ***Recherchesamenwerking in de Euregio Maas-Rijn. Knooppunten, knelpunten en kansen***
H. Nelen, M. Peters & M. Vanderhallen, Politieacademie, Apeldoorn/
Universiteit Maastricht, 2013
51. ***De operationele politiebriefing onderzocht. Een onderzoek naar de effectiviteit van de operationele politiebriefing***
A. Scholtens, J. Groenendaal & I. Helsloot, Crisislab, Renswoude 2013
- 51a. ***De operationele politiebriefing onderzocht (2). Een actie(vervolg)onderzoek om tot een effectievere politiebriefing te komen***
A. Scholtens, Crisislab, Renswoude 2015
52. ***Sociale media: factor van invloed op onrustsituaties?***
R.H. Johannink, I. Gorissen & N.K. van As, Politieacademie Apeldoorn/
VDMMP, Houten, 2013
53. ***De terugkeer van zedendelinquenten in de wijk***
C.E. Huls & J.G. Brouwer, Politieacademie, Apeldoorn/Rijksuniversiteit
Groningen/Centrum voor Openbare Orde en Veiligheid, Groningen, 2013
54. ***Van meld- naar aantoonplicht. Een onderzoek naar een systeem van digitale surveillance***
C. Veen & J.G. Brouwer, Politieacademie, Apeldoorn/Rijksuniversiteit
Groningen, 2013
55. ***Heterdaadkracht in twee Haagse pilotgebieden***
B. van Dijk, J.B. Terpstra & P. Hulshof, Politieacademie, Apeldoorn/
DSPgroep, Amsterdam, 2013
56. ***Inzet op Maat. Onderzoek naar kenmerken en mogelijkheden van duurzame inzetbaarheid van oudere medewerkers***
H. de Blouw, I.R. Kolkhuis Tanke & C.C. Sprenger, Politieacademie,
Apeldoorn, 2013
57. ***Interventies in de opsporing. Impulsen in kwaliteit en effectiviteit van het opsporingsproces***
R.M. Kouwenhoven, R.J. Morée & P. van Beers, Twynstra Gudde, Amers-
foort, 2013
58. ***De plaats delict in beeld. Fotografie in de dagelijkse en gesimuleerde praktijk***
G. Vanderveen & J. Roosma, Instituut voor Strafrecht & Criminologie,
Universiteit Leiden, 2013

-
59. ***Jeugdgroepen van toen. Een casusonderzoek naar de leden van drie criminele jeugdgroepen uit het einde van de vorige eeuw***
H. Ferwerda, B. Beke & E. Bervoets, Bureau Beke, Arnhem/Beke Advies, Arnhem/LokaleZaken, Rotterdam, 2013
60. ***Tussen hei en hoofdbureau. Leiderschapsontwikkeling bij de politie***
W. Landman, M. Brussen & F. van der Laan, Twynstra Gudde, Amersfoort, 2013
61. ***Gemeentelijk blauw. Het dagelijks werk van gemeentelijke handhavers in beeld***
E. Bervoets, J. Bik & M. de Groot, LokaleZaken, Rotterdam, 2013
62. ***Excessief geweld op en om de voetbalvelden. Praktijkonderzoek naar omvang, ernst en aanpak van 'voetbalgeweld'***
P. Duijvestijn, B. van Dijk, P. van Egmond, M. de Groot, D. van Sommeren & A. Verwest, DSP-groep, Amsterdam, 2013
63. ***Beeld van gezag bij de politie. Maatschappelijke verbeelding en de impact van gezagsbeelden op burgers***
H. de Mare, B. Mali, M. Bleecke & G. van den Brink, m.m.v. Motivaction, Tilburg University, Stichting IVMV, Leiden, 2014
64. ***Informatiegestuurde dienders. Informatiesturing tussen theorie en praktijk***
A. van Sluis, P. Siep, V. Bekkers, m.m.v. M. Thaens & G. Straten, Center for Public Innovation, Erasmus Universiteit, Rotterdam, 2014
65. ***Hard op weg. Onderzoek aanpak verkeersveelplegers***
B. Bieleman, M. Boendermaker, R. Mennes & J. Snippe, Intraval, Groningen/Rotterdam, 2014
66. ***Tussen hulp en hype. De inzet van opsporingsberichtgeving in ontvoeringszaken***
Y.M.M. Schoenmakers, J.V.O.R. Doekhie & J.C. Knotter, Yvette Schoenmakers Onderzoek en advies, Weesp, 2014
67. ***Nachtdienst bij de politie en verkeersveiligheid. Onderzoek naar ervaringen van politieagenten met verkeersonveiligheid in woon-werkverkeer na de nachtdienst***
P. Boekhoorn, BBSO, Nijmegen, 2014
68. ***Buit van woninginbraak. Onderzoek onder inbrekers en helers***
J. Snippe, M. Sijstra, R. Mennes & B. Bieleman, Intraval, Groningen/Rotterdam, 2014

69. ***Privaat blauw. Portiers, evenementbeveiligers en voetbalstewards op risicovolle locaties en tijdens risicovolle momenten***
E. Bervoets & S. Eijgenraam, LokaleZaken, Rotterdam, 2014
70. ***Met grof geschut. Reconstructie van een moordonderzoek binnen de criminele woonwagenwereld***
I. van Leiden, B. Bremmers & H. Ferwerda, Bureau Beke, Arnhem, 2014
71. ***Met fluwelen handschoenen? Politie en de omgang met verwarde personen in Amsterdam***
J. Kuppens, T. Appelman, T. van Ham & A. van Wijk, Bureau Beke, Arnhem, 2015
- 72a. ***Vermisten op de kaart. Aard en omvang van langdurige vermissingen***
I. van Leiden & M. Hardeman, Bureau Beke, Arnhem, 2015
73. ***Van intel tot operatie. De impact van veiligheidsanalisten bij de aanpak van misdaad***
M. den Hengst, M. Bruinsma, Y. Schoenmakers, W. Niepce, Bureau Bruinsma, Tilburg, 2015
74. ***De bestuurlijke rapportage. Gezamenlijke inspanning in de aanpak van (georganiseerde) criminaliteit en overlast***
I. Gorissen, m.m.v. R.H. Johannink, PBLQ, Den Haag, 2015
75. ***De aangifte van delicten bij de multichannelstrategie van de politie***
P. Boekhoorn & J. Tolsma, Bureau Boekhoorn/Radboud Universiteit, Nijmegen, 2016
76. ***Die pakken we toch niet op? Afstemming tussen politie en Openbaar Ministerie in zaken van veelvoorkomende aangiftecriminaliteit***
R. Kouwenhoven & L. Kleijer-Kool, Twynstra Gudde, Amersfoort, 2016
77. ***Het real-time informeren van noodhulpeenheden. Een onderzoek naar de RTI-functie om frontlijnpolitiefunctionarissen snel te voorzien van relevante informatie***
A. Scholtens, M. den Hengst & R. Waterreus, Crisislab, Renswoude/Politieacademie, Apeldoorn, 2016
78. ***Hoe lang kun je 'schijt hebben'? Dertien desisters uit criminele jeugdgroepen aan het woord***
C.E. Hoogeveen, A.E. van Burik & B.J. de Jong, m.m.v. E.M. Klooster, Bureau Alpha, 's-Hertogenbosch/VanMontfoort, Woerden, 2016

-
79. ***Onbenutte kansen. Een onderzoek naar het gebruik van restinformatie in de opsporing***
A. van Wijk & L. Scholten, m.m.v. B. Bremmers, Bureau Beke, Arnhem, 2016
80. ***Verbale leugendetectie-wizards***
G. Bogaard & E.H. Meijer, Maastricht University, Maastricht, 2016
81. ***Mensenhandel in de prostitutie opsporen zonder aangifte? Een vervolgonderzoek om de doorzettingsmacht van de politie te verduidelijken***
M. Goderie, m.m.v. R. Kool, Goderie Onderzoek, Klarenbeek, 2016
82. ***De onvindbaren. Op zoek naar voortvluchtige veroordeelden in Nederland***
Y. Schoenmakers, I. de Groot, J. van Zanten, A. van Rooyen & J. Baars, Yvette Schoenmakers onderzoek & advies, Amsterdam, 2017
83. ***Elke dump is een plaats delict. Dumping en lozing van synthetisch drugsafval: verschijningsvormen en politieaanpak***
Y. Schoenmakers, S. Mehlbaum, M. Everartz & C. Poelarends, Yvette Schoenmakers onderzoek & advies, Amsterdam, 2016
- 83A. ***De Intelligence Paradox. Lessen uit de integrale pilot Analyse Synthetische Drugs in Oost-Nederland***
Y. Schoenmakers, S. Mehlbaum, Yvette Schoenmakers onderzoek & advies, Amsterdam, 2019
84. ***Naar handhaafbare noodbevelen en noodverordeningen. Een analyse van het gemeentelijke noodrecht***
A.J. Wierenga, C. Post & J. Koornstra, Rijksuniversiteit Groningen, Centrum voor Openbare Orde en Veiligheid, 2016
85. ***Vermisten op het spoor. Rechercheren naar langdurige vermissingen***
I. van Leiden & M. Hardeman, Bureau Beke, Arnhem, 2017
86. ***De aard van het beestje. Kenmerken en achtergronden van dierenmishandelaars***
A. van Wijk & M. Hardeman, Bureau Beke, Arnhem, 2017
87. ***Modus operandi van de recherche. De recherchepraktijk in moord- en verkrachtingszaken***
A. van Wijk, I. van Leiden & M. Hardeman, Bureau Beke, Arnhem, 2017

88. ***Over grenzen in de sport. De rol van de politie in de aanpak van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sport in samenwerking met relevante partners***
A. van Wijk, M. Hardeman, L. Scholten & M. Olfers, Vrije Universiteit Amsterdam, Bureau Beke, Arnhem, 2017
89. ***Defensiehulp. Legergroene bijstand aan de politie bij handhaving van de rechtsorde***
E. Bervoets, m.m.v. S. Eijgenraam, T. Dijkhuizen & J. van de Werken, Bureau Bervoets, Amersfoort, 2017
90. ***Tussen onder en boven. Productie en distributie van softdrugs in Noord-Nederland***
J. Snippe, R. Mennes, M. Sijstra & B. Bieleman, Intraval, Groningen/Rotterdam, 2017
91. ***Vechten op afspraak. Inzicht in het fenomeen en input voor de ontwikkeling van een politiestrategie***
T. van Ham, L. Scholten, A. Lenders & H. Ferwerda, Bureau Beke, Arnhem, 2018
92. ***Notoire straten. Over de lokale inbedding van georganiseerde criminaliteit***
S. Mehlbaum, Y. Schoenmakers & J. van Zanten, Mehlbaum Onderzoek, Amsterdam, 2018
- 92A. ***De wortel en de stok. Praktijklessen uit een gebiedsgerichte probleemaanpak van ondermijning***
S. Mehlbaum, Y. Schoenmakers, Mehlbaum Onderzoek, Amsterdam, 2019
93. ***Ondermijning door criminele 'weldoeners'***
M. Bruinsma, R. Ceulen & T. Spapens, m.m.v. C. Deij, Tilburg University, Tilburg/Bureau Bruinsma, Tilburg, 2018
94. ***Kiezen voor politie. Een onderzoek onder mbo-studenten met een migratie – achtergrond in het veiligheidsdomein***
S. de Winter-Koçak, E. Klooster & M. Day, m.m.v. S. Mehlbaum, M. van Vugt & K. Leschonski, Verwey-Jonker Instituut, Utrecht, 2018
95. ***Doe-het-zelf-surveillance. Een onderzoek naar de werking en effecten van WhatsApp-buurtgroepen***
S. Mehlbaum & R. van Steden, m.m.v. M. van Dijk, Vrije Universiteit Amsterdam, Mehlbaum Onderzoek, Amsterdam, 2018
96. ***Een klacht is een gratis advies***
G. Jacobs, T. Hak, G. Vanderveen, M. Flory, T. Thuis, S. Valkeman & M. Franken, Erasmus Universiteit, Rotterdam, 2018

-
97. ***Voortgezet crimineel handelen tijdens detentie: je gaat het pas zien als je het doorhebt***
A. Verwest, W. Buysse, P. van Egmond, D. Hofstra, DSP-groep, Amsterdam, 2019
98. ***Zorg voor kinderen bij aanhouding van ouders; Best practices uit binnen- en buitenland***
J. Reef, N. Ormskerk, Universiteit Leiden, 2019
99. ***Aankoopfraude uit het buitenland***
J. Jansen, S. Westers, S. Twickler, W. Stol, NHL Stenden Hogeschool / Politieacademie
100. ***Grijs vakmanschap? Taakgerelateerd ongeoorloofd handelen binnen de politie***
R. Chr. van Halderen (diss. Avans Hogeschool), 2019
101. ***Niet meer doen! Een onderzoek naar de INDIGO-afdoening***
A. van Wijk, S. Dickie, J. van Esseveldt, Bureau Beke, Arnhem, 2019
102. ***De aanpak van cybercrime door regionale eenheden van de politie. Van intake van cybercrime naar opsporing en vervolging***
P. Boekhoorn, BBSO, Nijmegen, 2020
103. ***In- en doorstroom van nieuwkomers in beeld. Opgetekende lessen uit acht casussen rond de opvang van asielzoekers in Nederland.***
J. Kuppens, Bureau Beke, Arnhem 2020
104. ***De lading van vuurwapens. Een onderzoek naar de impact van illegale vuurwapens in Nederland.***
H. Ferwerda, J. Wolsink en I. van Leiden, Bureau Beke, Arnhem 2020
105. ***Q-teams. De politie onderweg naar toekomstbestendige opsporing en vervolging?***
P. van Egmond, A. Swami-Persaud, A. Verwest, DSP-groep, Amsterdam 2020
106. ***Onderwereld boven water? Zoektocht naar georganiseerde criminaliteit in de Noordelijke zeehavens***
N. Struiksmā, C. Boxum, S.J. Hollenberg, N.O.M. Woestenburg, Pro Facto, Groningen 2020
107. ***Benutten van digitale sporen***
R. Zuurveen, W. Ph. Stol, Onderzoeksgroep Cybersafety. NHL Stenden en CyberScienceCenter 2020

108. ***Kansen en knelpunten binnen de financiële opsporing***
L.N. de Swart, G.P.J.M op 't Hoog, B.M.J Slot, A. Winkel. Ecorys 2021
109. ***Black box van gemeentelijke online monitoring. Een wankel fundament onder een stevige praktijk***
W. Bantema, S. Westers, M. Hoekstra, R. Herregodts, S. Munneke. NHL Stenden Hogeschool / Rijksuniversiteit Groningen, 2021
110. ***Ondermijning langs zijpaden. Een verkennend onderzoek naar de aard, omvang en aanpak van ondermijnende criminaliteit in relatie tot kleine havens en luchthavens, railtransport en binnenvaart in Noord-Brabant en Zeeland.***
S. van Nimwegen, T. Spapens, R. Ceulen, Tilburg University/Nationale Politie, 2021
111. ***Meer dan een ruzie. Politie in de netwerkaanpak huiselijk geweld.***
K.D. Lünemann, S. ter Woerds, Verwey-Jonker Instituut 2021
112. ***Van verhalen naar verbalen. Een verkennende studie naar de aanpak van ondermijnende drugscriminaliteit in het Noordzeekanaalgebied en de haven van Amsterdam***
Y. Eski, M. Boelens, A. Mesic, H. Boutellier, Vrije Universiteit Amsterdam/ Verwey-Jonker Instituut 2021
113. ***Weten, doen en leren. Een proeftuinonderzoek naar gebiedsgerichte opsporing***
E. Bervoets, J. Broekhuizen, K. van den Akker, J. Landsman, Bureau Bervoets, Amersfoort 2021
114. ***Zuiver op de graat? Over de betrokkenheid van de visserij bij maritieme drugsmokkel***
S. Mehlbaum, K. van den Akker, A. Verweij, A. Wester m.m.v. R. van der Borden en M. Dekker, Mehlbaum Onderzoek, Halfweg 2021
115. ***Kinderen als slachtoffer, getuige of dader van huiselijk geweld. Aard en afhandeling van door de politie bij ZSM aangebrachte zaken van huiselijk geweld waarbij minderjarigen zijn betrokken.***
V. van Koppen, M. Bruggeman, R. Houston, J. Harte, VU Amsterdam 2022
116. ***Wachters aan het woord. Dilemma's van accountants, advocaten, belastingadviseurs en notarissen in hun rol als poortwachter.***
K. van Wingerde, C. Hofman, Erasmus Universiteit Rotterdam, Erasmus school of law, 2022.

-
117. ***Ooggetuigenidentificaties: het verband tussen subjectieve zekerheid en accuraatheid. Een experimentele studie en her-analyse van bestaand onderzoek volgens Nederlandse confrontatieprotocollen***
M. Sauerland, N. Tupper, A.G. van Amelsvoort, Maastricht University 2022
118. ***Het fenomeen vechtafspraken: vier jaar later. Onderzoek naar de profielen van de deelnemers, kenmerken van de vechtgroepen en – nieuwe ontwikkelingen ten aanzien van – het fenomeen vechtafspraken***
J. Wolsink, H. Ferwerda, Bureau Beke, Arnhem 2022
119. ***Strip- en omkatfabrieken. Een fenomeenstudie als basis voor inzicht, awareness en aanpak***
H. Ferwerda, J. Wolsink, Bureau Beke, Arnhem 2022
120. ***Bestuurlijke rapportage bij sluitingen van drugspannen. Onderzoek naar het succesvol opstellen, aanbieden en opvolgen van bestuurlijke rapportages in artikel 13b Opiumwet-zaken***
L.M. Bruijn, R. Mennes, J.A. de Muijnck, M. Vols voor Breuer&Intraval en Rijksuniversiteit Groningen 2022
121. ***Mismatch. Een verkennend fenomeenonderzoek naar het plegen van zedendelicten na contact via een datingsite of datingapp***
J. Wolsink, J. Kuppens, N. Brouwer, H. Ferwerda, Bureau Beke, Arnhem 2023
122. ***Over een andere boeg. Lessen en uitdagingen in de integrale samenwerking tegen maritieme smokkel***
M. Boelens, D. de Rijk, Y. Eski, Boelens Onderzoek & Advies/Vrije Universiteit Amsterdam, 2023
123. ***Nieuwe tijden. Bijdrage van het bedrijfsleven aan de publieke opsporing***
E. Bervoets, J. Broekhuizen, K. van den Akker, m.m.v. Storm van Merkesteyn, Bureau Bervoets, 2024
124. ***De politieaanpak van sociale conflicten***
I. van Duijneveldt, S. Nafie, M. van Tooren, A. Visser, Andersson Elffers Felix, 2024
125. ***Bloemen op de begraafplaats. De aanpak van een complottheorie in Bodegraven. En wat we daarvan kunnen leren***
M. Eysink Smeets, H. Moors, L. de Veen, M. Koelink. Onderzoeksbureau EMMA en Onderzoeksbureau LEV, m.m.v. Hogeschool Inholland, gefinancierd door Onderzoeksprogramma Politie & Wetenschap, Politieacademie, 2025

-
- 126. *Geklapt, gefilmd en gedeeld. Onderzoek naar hybride straatgeweld onder jongeren***
S. Mehlbaum, K. van den Akker, J. Broekhuizen, A. Verweij, m.m.v. Marloes van Lochem, 2025
- 127. *Onderhandelen, betalen en melden na slachtofferschap van ransomware. Een mixed methods onderzoek naar de factoren die bijdragen aan beslissingsgedrag van burgers en ondernemers***
S. Matthijse, S. van 't Hoff-de Goede, R. Leukfeldt. Halfweg, 2025
- 128. *Bewegende beelden. Een onderzoek naar de meerwaarde van live video voor politiewerk***
S. Flight. Amsterdam, mei 2025